

novoles

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA LESNEGA KOMBINATA „NOVOLES“ STRAŽA PRI NOVEM MESTU

GOVOR PREDSEDNIKA ZKS FRANCA POPITA NA VELIKEM LJUDSKEM ZBOROVANJU V DOLENJI STRAŽI OB

Spomenik herojem - v varstvo Novolesu

Tovariš Popit je najprej pozdravil aktiviste, delavce Novolesa in vse prisotne nato pa nadaljeval: „Ko se je leta 1932, po vrnitvi tovarišev Borisa Kidriča in Edvarda Kardelja iz zapora, začela obnavljati in utrjevati Komunistična partija na Slovenskem, se je okrepilo tudi delo organizacij Komunistične partije na Dolenjskem. V Novem mestu je oživelo delo kulturno prosvetnega društva Svoboda, ki je s svojo dejavnostjo bičala takratne politične, gospodarske in socialne razmere, v delovnih ljudeh pa vzbujala revolucionarno zavest. Komunisti so organizirali tudi uspešno stavko v Povhovi tovarni v septembru 1943.

DOLENJSKA SE JE ODZVALA POZIVU OF

Organizirano delovanje partije med dolenjskim ljudstvom je že pred vojno ustvarilo pogoje za kasnejši razmah narodnoosvobodilnega boja na Dolenjskem. Partija je tedaj na novo meškem okrožju – tako kakor drugod – uporabljala vse oblike dela, da bi čimprej razkrinkavala pravo vlogo in podobo fašizma ter podobo in protiljudsko ter protinarodno delovanje meščanskih strank. Zbiranje pomoči za žrtve španske državljanske vojne in političnega nasilja v Jugoslaviji, demonstracije ob napadu Nemčije na Češko-slovaško, ustanavljanje društva prijateljev Sovjetske zveze, izdajanje raznih letakov – vse to je ljudem na Dolenjskem omogočilo doumeti bistvo zgodovinskih trenutkov, ki so prihajali.

Ob razsulu stare Jugoslavije so tako edino komunisti bili pripravljeni na boj. Takoj so začeli zbirati in skrivati orožje in se pripravljati na oborožen odpor. Osvobodilna fronta, ki je bila osnovana na pobudo Komunistične partije, je takoj naleta na najširši odziv med množicami tudi na Dolenjskem.

Pozivu za odhod v partizane se je posebej številno odzvala mladina novomeških šol in Novoga mesta, pa tudi v povsem kmečkih predelih.

NARODNA IZDAJA VEČINE DOLENJSKE DUHOVŠČINE

V času najhujših sovražnih ofenziv, ko je sovražnik s svoji

mi domačimi hlapci vred na vsa usta trobil, da so partizanske enote uničene, so nastajale nove brigade, novi odredi. V veliki italijanski ofenzivi poleti 1942 so nastale Gubčeva, Šerčerjeva in Cankarjeva brigada. Kdo je torej še lahko verjel sovražni propagandi o uničenju partizanskih enot, o uničenju narodnoosvobodilnega boja? Samo tisti, ki so to želeli, so se zaradi svojih razrednih interesov povezali s sovražnikom, pa tudi tisti, ki so nasledili protikomunistični propagandi večine dolenjske duhovščine. Skoro vsa duhovščina na Dolenjskem se je aktivno vpregla v voz narodne izdaje. Posebej so znana imena Šinkar, Klančar, Intihar, Cvar in drugi, ki so pomagali ali pa sami izvajali najgrše zločine nad slovenskimi ljudmi in njihovim imetjem. Vendar je in ostaja zgodovinsko dejstvo, da organizatorji bele garde na Dolenjskem ne bi uspeli brez pomoči okupatorja. Šele ko so okupatorji s strašnim nasiljem, požiganjem domov, z umori in množičnimi internacijami prebivalstva preplašili ljudstvo, so ljudje v nekaterih krajih podlegli belogardistični propagandi. Velika odgovornost odpade pri tem predvsem na tisto duhovščino, ki je skupaj z vsemi sredstvi pritiskala na zavzetega dolenjskega človeka, da bi izdal to svoje prepričanje in klonil v narodno izdajstvo.

VELIKO NAJBOLJŠIH JE OMAHNILO V SMRT

Vsak boj, vsaka revolucija terja žrtve. In v tem boju pogosto omahnejo tisti, ki so revolucijo pripravljali, katerih trpljenje in življenje je vtakano v zmago revolucije, ki se, prekaljeni v boju ilegalnega dela, niso ustrašili nobenih naporov in žrtev, ki so prevzemali nase najbolj odgovorne in najtežje naloge, zato pa marsikdaj omahnil v smrt. Med takšne revolucionarje sodijo tudi ti, ki jim danes postavljamo spominsko obeležje na kraju, kjer se je končalo njihovo tako obetajoče, tako bogato življenje, ljudje revolucionarji in borci, ki so do zadnjega diha služili svetlim idealom socialistične revolucije.

Spomin na njihovo delo in življenje ne živi le med nami, živi tudi v srcih vseh delovnih ljudi, v srcih mlade generacije, ki

nadaljuje našo revolucijo in ki prevzema v varstvo tudi spominska obeležja iz naše revolucije. Najboljši dokaz za to je današnji podpis družbenega dogovora občin Novo mesto, Črnomelj in Kočevje, s katerim prevzemajo skrb za varstvo in zaščito zgodovinskih spomenikov iz časov NOB na območju Kočevskega Roga. Sopodpisniki tega družbenega dogovora pa niso le občinske skupščine, ampak tudi družbenopolitične organizacije in vrsta organizacij združenega dela na Dolenjskem, kot so KRKA, NOVOLES, gozdni gospodarstvi Novo mesto in Kočevje, muzeji itd. Prav tu, v središču narodnoosvobodilnega gibanja, se je najprej uresničila misel o potrebi po bolj organizirani družbeni skrbi za spominska obeležja NOB in revolucije, vašemu zgledu pa bodo nedvomno sledili tudi v drugih predelih naše republike.

NEODTUJLJIVA REVOLUCIONARNA PRIDOBITEV

Rezultati dosedanjega materialnega in družbenega razvoja, na katere smo lahko ponosni, so našega delavskega razreda, naših delovnih ljudi, ustvarjeni so bili z njihovim trudom in izrednim zavzemanjem. Te rezultate smo ustvarili v sistemu samoupravljanja, ki so ga delavci sprejeli kot svojo neodtujljivo revolucionarno pridobitev, zavedajoč se, da jim lahko samo to zagotovi, da si bodo kot svobodni in enakopravni proizvajalci in ustvarjalci s svojim delom sami ustvarjali boljše življenjske razmere. Zato smo samo v takem sistemu tudi lahko dosegli tako velike rezultate.

S pomočjo nove ustave smo začeli uresničevati zgodovinske težnje delavskega razreda, začeli smo ustvarjati takšne družbene in politične odnose, v katerih bo delavec odločal o pogojih in rezultatih svojega dela in postal s tem resničen gospodar svoje usode. Osvoboditev dela in človeka je bila in ostaja osnovni namen in trajna naloga delavskega razreda, Zveze komunistov in vseh drugih naprednih sil. Uresničevanje tega smotra je neločljivo povezano s preseganjem vseh oblik družbene odtujenosti delavca in delovnega človeka ter z ustvarjanjem ekonomskih in družbenih razmer, v katerih se bo delavec uveljavil kot nosilec družbenega dela, družbene reprodukcije in politične oblasti. Neločljiva sestavina našega zavestnega, revolucionarnega spreminjanja družbenih razmer je tudi neodvisna

France Popit

in neuvrščena politika Jugoslavije, ki izhaja iz naše revolucije, iz naše socialistične samoupravne ureditve, iz pravice do samostojnosti, neodvisnosti narodov in narodnosti, iz našega položaja v mednarodni skupnosti. Naša država pripada naprednim silam, ki se bojujejo za mir in neodvisnost, za enakopravne in demokratične mednarodne odnose, za družbeni napredek, za premostitev prepada med razviti in nerazviti, za družbeno osvoboditev človeka, za socializem.

SOVRAŽNE SILE IZKORIŠČAJO NAŠE POMANJKLJIVOSTI

V zadnjem času so oživele razne informbirojske skupine, v državi in v tujini, ki so same po sebi nepomembne, „šanse“ imajo le ob podpori tujine. Njihova dejavnost je predvsem naperjena proti samoupravljanju in neuvrščeni.

Reakcionarni krogi na zahodu si spricho odprtosti naših meja in demokratičnosti družbenih odnosov prizadevajo izkoriščati svoj vpliv na naše notranje politične razmere. Pri tem izrabljajo gospodarske, kulturne, znanstvene in druge stike, ki so posebno s Slovenijo tradicionalno mnogo bolj razviti. Namesto samoupravljanja bi bili pripravljeni nuditi participacijo, povečujejo sistem zahodne demokracije in potrošniške družbe, življenjsko raven in tehnične dosežke zahodnih držav itd. Hkrati pa z indoktrinacijo in po najrazličnejših poteh poskušajo svoje legalne in ilegalne pozicije, s pomočjo katerih bi želeli spremeniti družbeni red v Jugoslaviji ali vsaj pridobiti pri nas prevladujoč vpliv. Pri tem si prizadevajo pritegniti za svoje namene tudi del naših delavcev, začasno zaposlenih v tujini, vplivati na del

ODKRITJU SPOMENIKA JOŽETU SLAKU - SILVU ,MAKSU STRMECKEMU – ROKU IN JOŽETU POVŠETU

naših strokovnjakov s štipendijami in drugimi oblikami materialnega podpiranja pri njihovem strokovnem usposabljanju zlasti pa mobilizirati sovražni del naše emigracije.

Pri ocenjevanju delovanja nasprotnikov naše usmeritve tudi ne smemo podcenjevati liberalističnih in tehnokratskih sil pri nas doma. Z novo ustavo bomo sicer spodrezali korenine njihove moči, ne smemo pa prezreti dejstva, da se temu zelo težko odpovedujejo, posebno vplivu, ki so ga imele v preteklosti na razpolaganje s presežno vrednostjo, še posebej s tistim delom, ki gre za razširjeno reprodukcijo. Odtod ponekod odpor do razvoja temeljnih organizacij združenega dela, odtod še vedno pojavi oblastništva, primeri delitve dohodka mimo delavcev, kar je glavni vzrok prekinitvam dela, nerazpoloženje do integracijskih povezav in ustvarjanje vzdušja, v katerem se lahko razvija gospodarski kriminal itd.

Takšni pojavi, pa naj gre za informbirojevščino, tehnokratizem, malomeščanstvo, oportunistično in še vrsto drugih nesamoupravnih in nesocialističnih pojavov v naši družbi, ne nastajajo le kot posledica vplivov od zunaj, te težnje izvirajo tudi iz našega notranjega razvoja.

Sovražne sile izkoriščajo zlasti pomanjkljivosti v gospodarstvu ter objektivna protislovja v družbenem razvoju. Za vse te težave krivijo naš samoupravni sistem. Namesto samoupravnega načina razreševanja problemov vidijo izhod v „trdi roki“, omejitvi vpliva delavcev, v centralistični ureditvi, v birokratski vlogi partije. Vse to pa ne bi samo likvidiralo neposredne oblasti delovnih ljudi, ampak nas bi tudi pripeljalo pod tuje varušvo“, je dejal ob koncu svojega govora France Popit.

Na velikem zborovanju se je zbralo več kot 5.000 ljudi

Govor direktorja Jožeta Kneza ob prevzemu spomenika

Tovariši in tovarišice, aktivisti, borci – dragi sodelavci Novolesa!

Delavci Novolesa, ki se tudi udeležujete današnjega slavlja, so me pooblastili, da v njihovem imenu prevzamem ta spomenik, ki simbolizira junaštvo in vztrajnost organizatorjev narodnoosvobodilnega boja, spomenik, postavljen na mesto, na katerem je izkpravela trojica izmed prvih iz dolge kolone požrtvovalnih tvorcev našega novega časa. Povedati moram, da je 1800 delavcev Novolesa bilo počaščeno in je z zadovoljstvom sprejelo predlog, da prevzamemo pokroviteljstvo in

skrb za ta spomenik. Ob tem dejanju se nam poraja prijeten občutek, da sprejemamo veliko izročilo tistega časa, ko so gozdovi, ki nas tudi še danes obdajajo, bili domovina in središče narodnoosvobodilne borbe slovenskega naroda.

Dozdeva se nam, kot da je zven našega delovnega utripa in brnenja strojev nadaljevanje hrumenja orožja nekdanjih dni in da tako pesem dela nadaljuje tisti polet, ki je skoval naš čas.

Vrste naših delavcev tu in drugod se imajo za dediče naših kolon in izvrševalce vašega izročila.

Delavci Novolesa, ki je izgrajen sredi te partizanske doline, upamo, da smo tudi že dosedaj izvrševali napotke, ki nam jih je dalo vaše veliko zgodovinsko delo.

V tem letu slavi tudi naše podjetje 30 let, odkar smo obnovili požgane polnojarmenike v Soteski in Straži ter se tako med prvimi na Dolenjskem vključili v boj za obnovo in pozneje za izgradnjo naše socialistične družbe.

Kratkih je bilo teh 30 let, toda veliko so dala. V tej dolini ni več nezaposlenih ljudi. Mislimo, da je za to prispevala tudi izgradnja Novolesa. V tem času smo desetkrat povečali zaposlitev na naših industrijskih obratih, dvajsetkrat instalirano moč

(kapaciteto strojev) in petnajstkrat proizvodnjo.

Ob tem trenutku, ob 30-letnici zmage in 30-letnici dela za socializem, v trenutku, ko sprejemamo v svoje roke otelovljeno izročilo iz let borbe in zmag, je pred nami tudi spoznanje in prepričanje, da smo krenili v tretjo etapo svoje poti. V etapo, ko je združeno delo s trdim in odločnim korakom stopilo v središče našega družbenega utripa. V ta pohod je vgrajen tudi korak naših delavcev in naša prizadevanja.

Novoles, organiziran v 7 TOZD in 88 delovnih enotah, si prizadeva, da tudi vsebinsko uresničuje zamisel o delavcu – gospodarju in delavcu – članu socialistične skupnosti.

Tako je v tej povezavi, današnja proslava za nas pomembno napotilo! Kot kolektiv na območju, od koder je iskra boja zanetila vso našo domovino, usmerjamo danes napore tako, da izpolnimo svojo nalogo na fronti gospodarskega in družbenega napredka ožjega področja, republike Slovenije in domovine Jugoslavije.

Se enkrat vam torej želim povedati in zagotoviti, da se delavci Novolesa te naloge zavedajo, jo žele sprejeti in izvršiti, ter da s takimi občutki in zagotovili sprejemamo v oskrbo ta spomenik.

Na zborovanje so delavci Novolesa odšli v slavnostnem sprevodu

Jože Slak – Silvo

Medtem ko so bile brigade odsotne, so se razmere predvsem v predelih Suhe krajine močno poslabšale. Posebno hud udarec je prizadejal aktiviste in aktivistke novomeškega okrožja. O tem žalostnem dogodku piše ing. Jože Levstik:

Tako smo prišli na Sela, kjer smo imeli pri Frankovih dogovorjen sestanek z aktivisti in aktivistkami z leve strani Krke. V hiši nas je že čakalo v veži pri veliki mizi nekaj domačih aktivistov in aktivistk: tovariš Franko, dva iz Gorsetove hiše in še nekaj drugih. Kmalu so vstopili še tovariša in tovarišica, ki so prišli z mirnopoške plati: Slavka Becele, Jože Slak in Jože Povše. Pričeli smo z delom. Hoteli smo predvsem pregledati vrste najsposobnejših, najbojeviteljših in najnaprednejših ljudi tega okoliša. To, da sta pri tem sodelovala dva stara in izkušena borca—komunista, kakršna sta bila tovariša Rok in Silvo (Jože Slak), je dajalo našemu delu še posebno ideološko globino in težo. Pozno ponoči smo sestanek zaključili in pri tem čutili, da smo delo dobro opravili. Spominjam se še, kako sem se zapletel v daljši razgovor z Jožetom Slakom. Poznal sem ga kot človeka, ki je zrasel iz sredine dolenjskega kmeta in ki se je prav posebno poglobljal v vprašanja naše vasi in v kmečko vprašanje sploh. Razvijal je zelo trezne misli in poglede na reševanje kmetijskega vprašanja v osvobojeni domovini. Videlo se je, da življenje dolenjskega kmeta resnično pozna in da ga ima rad kot delovnega človeka, ki mu je treba pomagati, da bi se dvignil iz zaostalosti. V poglavitnih vprašanjih prihodnje kmetijske politike sva se prav zaradi teh njegovih življenjskih pogledov na stvar zelo dobro skladala in se zmenila, da se bova o tem še pogovarjala. Razgovor sva končala v najprisrčnejšem ozračju.

Razhajali smo se sredi trde noči. Gregor (Jože Ravbar) in Slavka Becele sta se odpravljala prek Krke. Slavka se je kar nekam težko poslovila od nas, zlasti še od mladega študenta Jožeta Povšeta, lepega fanta z velikimi, otožnimi očmi. Skupina, ki je ostala tostran Krke, se je napotila proti Faleskinjevi opekarni. Mladi Jože, ki je od vseh nas ljudi in pota toč najboljše poznal, nas je v mrzli noči pripeljal do opekarnice. Oglasili smo se pri domačem hlapcu, ki je bil zaupen človek in ki je pre-

skrbel za naše aktiviste nekaj kil soli. Povabil nas je v svojo skromno izbo. Zagotavljal nam je, da se mirne duše lahko malo pogrejemo in nato rano zjutraj krenemo proti Dolenji Straži in naprej v gozd. Dodal je, da Italijanov iz Straže že ni videl dva meseca. Res smo legli po klopih, po mizi in stoli, njega pa naprosili, naj nas pokliče ob 5. uri zjutraj. Bili smo močno utrujeni in smo takoj zaspali. Morda smo spali kakšne štiri ure, ko nas je hlapec že prišel buditi. Tiho smo vstali in zapustili gostoljubno sobo. Zunaj smo se takoj razvrstili v kolono po eden; na čelu kolone je spet stopal Jože, ki nas je hotel pripeljati v Dolenjo Stražo k svojim dobrim znancem na zajtrk. Za njim je šel Silvo, v sredi Mica, za njo pa midva z Rokom.

Nebo je bilo jasno, polno zvezd. Jutranji zrak oster in miren. Pred seboj smo videli lučke, ki so mežikale iz kmečkih hiš v Dolenji Straži. Korakali smo čisto tiho v smeri ceste Novo mesto—Straža. Naenkrat je Mica zadržala svoja dva soseda Roka in Silva ter prisluhnila šumu od vasi: „Fantje, v bližini slišim tiho govorjenje Italijanov. Počakajmo malo, da vidimo, kaj to pomeni!“ Vsi smo prisluhnili. „Ne bodi panikar! Tu jih ni bilo že dva meseca,“ jo je zavrnil Jože in krenil naprej. Spet smo korakali dalje in dospeli že skoraj na cesto Straža—Novo mesto. Naenkrat čisto od blizu počil strel. „Tovariši, naprej po cesti in za vasjo v hrib!“ zakriči Jože. „Nazaj, tovariši, proti opekarni!“ zavpijem jaz. Vsi skupaj smo stekli za njim nekaj korakov po cesti proti Novemu mestu, kar se usuje na nas strahovit ogenj iz pušk, mitraljezov in minometov. Prileteli smo naravnost v sredo močne italijanske zasede.

Prvi je bil zadet Silvo. Bil je ranjen in ni mogel več naprej. Malo za njim se je zrušil Jože Povše, smrtno zadet naravnost v glavo. Italijanski vojaki so iz zasede planili proti nam. Mico so zgrabili blizu Jožeta Slaka, ki se je sam vrغل na bombo, poprej pa še zaklical: „Pozdravite mojo mamo!“ Ni hotel živ pasti sovražniku v roke. Ko so prišli do njega italijanski častniki, so se odkrili v priznanje njegovega junaštva.

Midva z Maksom sva tekla nazaj naravnost proti gozdičku za opekarno. Bila sva venomer pod strašnim ognjem. Ves pro-

stor je bil osvetljen s svetlobnimi raketami. Padala in metala sva se na tla. Nad nama so sikali dolgi rafali. Ker so italijanski vojaki pritiskali za nama, sem dvakrat ustrelil nazaj iz svoje male pištole. V temi sem pri padcu izgubil še to edino orožje. Naenkrat sem začul Maksov glas: „Jože, ranjen sem!“ Ozrl sem se nazaj in že videl pri njem dva italijanska vojaka. Streljanje je za hip prenehalo. Z zadnjimi močmi sem se pognal proti gozdu. Divje streljanje se je začelo znova. Še danes ne vem, kje sem vzel moč, da sem to vzdržal, in kako se je moglo zgoditi, da me niso zadeli na čistini nekaj 100 metrov, ko je neprestano bruhal ogenj okoli mene in nad menoj. Na pol mrtev sem se zavlekel v gozdiček Brezje, kjer kopljejo glino za opekarno... Videl sem Jožeta Slaka, enega najbolj priljubljenih partizanov na Dolenjskem, skromnega, bojevitiga in požrtvovalnega človeka. Njegova osebnost je bila zgled vsem, ki smo ga bliže poznali. V vrstah najodgovornejših ljudi naše komunistične stranke je prebujal prej nerazgibane, politično zaostale množice dolenjskih kmetov, ki so dali potem iz svoje srede vrsto prekrasnih borcev in bork za svobodo. Bil je najsvetlejši vzor človeka, ki je zrasel iz ljudstva, zmeraj ljudski je delal za ljudstvo do svojega poslednjega diha. Njegova posebna moč je bila v tem, da je kot kmečki sin dobro poznal korenine političnega klerikalizma v zavesti slovenskega kmeta in se z njim odločno spoprijemal. Kot nekdanji krščanski socialist je s svojim pogumnim nastopom v naši napredni javnosti zadal hud udarec klerikalni reakciji...

Mico Ambrožič in Maksa Strmečkega so Italijani odpeljali v Stražo. V pisarni so jima vzeli vse osebne predmete. Maks je bil ranjen v obraz, tako da je težko govoril. Nečloveško so ravnali z njim. Že pri prvem zaslišanju so ga strahovito mučili, tako da je bil ves razbit, z visečo spodnjo ustnico. Dvakrat so ga soočili z Mico. Pri prvem soočenju je ponosno izjavil, da je komunist in partizan in da je to vse, kar ima povedati. Pozneje ga je Mica še enkrat videla. Tedaj ni mogel več govoriti. Ob 9. uri so ga ustrelili pred pokopališčem v Vavti vasi.

Jože Slak—Silvo se je rodil 26. avgusta 1902 na Gorenjem

vrhu pri Dobrniču v družini malega kmeta. V Novem mestu je končal nižjo gimnazijo, v Ljubljani pa trgovsko šolo in bil nato revizor pri Zadrugi zvezi in OUZD (okrožni urad za varovanje delavcev) v Ljubljani. Urejal je list krščanskosocialistične mladine Mladi plamen in že leta 1932 imel stike s komunisti. In tako je tudi Mladi plamen že decembra 1933 izpričeval revolucionarne poglede na žgoča družbena vprašanja. Leta 1933 je postal član SKOJ. Ker se je zoper družbene krivice odkrito bojeval, so ga leta 1934 prvič zaprli in obsodili na eno leto robije. Ko je prišel iz zapore, se je popolnoma posvetil političnemu delu: sodeloval je med drugim pri kmečki komisiji CK KSS in pri Ljudski pravici. Seveda za takšne, kakršni je bil on, v stari Jugoslaviji ni bilo službe. Zato sta z bratom Lojzetom (ki je ob koncu vojke padel kot partizan v Borovljah) po načrtu Borisa Kraigherja doma zgradila mlin. Lojze je mlel, Jože pa skrbel za motor. Svoje življenje je zavestno sklenil posvetiti osvoboditvi človeka. Deloval je po dolenjskih vaseh od Stične do Kostanjevice. Dne 12. avgusta 1940 so ga spet zaprli in ga spustili iz novomeških zaporov šele po zlomu stare Jugoslavije.

Kot član okrožnega komiteja KPS Novo mesto je za Osvobodilno fronto pridobival ljudi po vaseh okrog Dobrniča. Poleg tega je sestavljal in uril bojne skupine, s katerimi je že poleti 1941 napadal italijanske patrulje. Oktobra 1941 je postal komisar novomeške čete na Brezovi rebri. Pozimi 1941/42 je uredil in vodil sprejemno partizansko oporišče na Frati. Maja 1942 je postal namestnik bataljonskega komisarja zahodnodolenjskega odreda, junija istega leta pa komisar partizanskih delavnic na Rogu, kar je bil do roške ofenzive. Po ofenzivi je delal kot aktivist na terenu, dokler ni 26. februarja 1943 padel v italijansko zasedo.

Prvi partizani v vaseh okrog Dobrniča so bili sad njegovih prizadevanj. Njegova osebnost je bila vzor vsem, ki so ga poznali. Njegova potrpežljivost v prepričevanju, njegovo skromno vedenje in zagrizena vztrajnost v boju so morale roditi bogato žetev, čeprav je oral ledino v najbolj zastalih predelih Dolenjske. Za vse to je bil pozneje odlikovan z redom narodnega heroja.

Sanacija poteka uspešno

Na seji centralnega delavskega sveta je dipl. inž. Alojz Kompan, direktor sanacijske uprave na TOZD žaga Straža in TOZD TDP, podal poročilo o tem, kako poteka sanacija na obeh temeljnih organizacijah. V uvodu je poudaril, da podaja poročilo v skrajšani obliki, iz katerega so razvidne naloge, rešitve in problemi, ki bodo realizirani v prihodnje, navedel je opravljene naloge, oziroma podal pregled, kaj je bilo že narejeno.

„Kot veste,“ je dejal tov. Kompan, „je bil v času priprav na sanacijo pripravljen in sprejet poseben samoupravni sporazum o realizaciji sanacijskega programa na TOZD ŽAGA in TOZD TDP. Komisija za organizacijo je pripravila novo obliko organizacije v obeh TOZD, hkrati je bil izdan in potrjen na obeh TOZD odlok sanacijske uprave o novi organizaciji. Ravno tako je bil izdelan in potrjen odlok sanacijske uprave o kadrovskega zasedbi. Pripravljen in izdelan je bil tudi predlog posebne tehnične komisije za boljše tehnične in tehnološke rešitve na obeh TOZD. Sanacijski načrt pa je obsegal:

plan proizvodnje po strukturi proizvodov, obdelan dinamično po mesecih v fizičnih in vrednostnih pokazateljih, plan potrebnih surovin, plan potrebnih repromaterialov, plan osebnih dohodkov. (Tov. Kompan je poudaril, da so OD samostojno formirani, če obe TOZD realizirata sprejeti plan proizvodnje.

Potem ne bo potrebno sanirati OD iz solidarnostnega vira); plan fiksnih stroškov, plan uspeha, plan potrebnih ukrepov za izvajanje sanacije, ki je razdeljen rokavno po nosilcih in so izdelane pismene zadolžitve po nosilcih, po nalogah in po terminih: kdo, kaj in kdaj.

Zadolžitve so komisijske in individualne in so razdeljene na tiste, ki se bodo izvajale do konca 1975, in dolgoročne, ki se bodo izvajale in nadaljevale tudi še v letu 1976.“

Toraviš Kompan je seznanil prisotne tudi s tem, da so bile imenovane posebne komisije, katerih je bilo 6. Vse komisije so dobile zadolžitve z roki, do kdaj morajo opraviti svojo nalogo. Naloge so zelo obširne. Dovolj je reči, da pismena oblika nalog zajema 10 strani teksta. Komisije obravnavajo vprašanja s področja poslovne politike, organizacije, tehnoloških nalog, nujnih investicij za sanacijo, vprašanje OD in nagrajevanja, kontrole proizvodnje, medsebojnih odnosov itd.

Nadalje je poročal, kako se izvaja ena glavnih nalog, to je, kako obe TOZD izvršujeta proizvodnjo in kako poskušajo z naporom zmanjševati in obvladati stroške proizvodnje. Po mnenju tov. Kompana so bili vzroki izpadov plana proizvodnje strukturalnega značaja, objektivne in subjektivne naprave. Poudaril je, da že sama primerjava teh dveh mesecev s prejšnjimi jasno in nesporno dokazuje, da ta dva meseca dejansko nosita najvišjo

doseženo vrednost proizvodnje. Fizično niti ni bilo takega izpada, vzrok je predvsem v tem, da je bila planirana ena struktura proizvodnje, dosežena pa druga. Do tega zamika je prišlo zaradi tega, ker je bila v planu proizvodnje postavljena struktura proizvodnje, ki ima višjo cenovno vrednost, izvršena pa cenovno nižja.

Tudi napor, kako bolje obvladovati materialne stroške, so dali pozitivne premike in se ti stroški iz meseca v mesec močno zmanjšujejo.

Zadovoljiva je ugotovitev, da v teh mesecih pri formiranju in delitvi osebnih dohodkov ni bila potrebna dotacija na osnovi solidarnosti in sta obe TOZD popolnoma normalno in samostojno ustvarili svoje OD na osnovi dosežene proizvodnje. Zato so očitki delavcev drugih TOZD, da morajo delati solidarnostno za delavce TOZD Žage in TOZD TDP, neutemeljeni.

Ob koncu svojega poročila je direktor sanacijske uprave, dipl. inž. Alojz Kompan, povedal še naslednje: „Poudarjam, da sem v tem kratkem času prišel do spoznanja, da je potreben daljši rok in veliko več vloženih naporov in angažiranja, da se stanje izboljša in normalizira, kot sem v začetku ocenjeval in upal. Vendar lahko trdim, da obstoja pripravljenost večine delavcev, da se začne drugače in boljše delati. Iz razgovorov, ki smo jih imeli z delavci, lahko trdim, da so pripravljeni več delati, torej več proizvajati tudi

zato, da ne bi bilo očitkov, da so slabi delavci, da morajo drugi delati zanje itd. Moram pa vsekakor povedati, da še vedno obstoja prikrit oportunitizem pri skupini delavcev in nekaterih vodstvenih mojstrih. Vendar odkritega odpora ni. Ljudje se počasi osveščajo in prihajajo do spoznanja, da je treba bolj gospodariti, da je treba še več proizvajati in da je v današnji situaciji to edini izhod. Nekateri so menili, da delavci nočejo ali neradi delajo v nadurah, da nočejo zamenjati izmene itd. To ni res. Na TOZD TDP smo sedemkrat obrnili izmene, kar pomeni, da so delavci, ki so delali v dopoldanski izmeni, prišli vsi v nočno izmeno itd. Ni bilo niti odpora niti velikega godrnjanja. Spoznali smo, kje smo in kaj je potrebno napraviti, da se čimprej izkoplujemo iz težav. Veliko tega smo že naredili, vendar bi bilo popolnoma napačno trditi, da smo v obeh TOZD vedno in povsod dobro in temeljito delali. Napake so še, a jih odpravljamo in zmanjšujemo.

Pohvalno je, da hočejo predvsem starejši delavci bolj in več delati. Moram pa izreči kritiko mladim delavcem, ki neka-ko nočejo sprejeti vseh teh ukrepov in zahtev po boljšem delu, in je pri njih manj prizadevnosti, več odsotnosti: več odsotnosti z delovnega mesta ali z dela sploh.

V sanacijskem načrtu smo si zastavili zelo napet plan proizvodnje brez rezerv v kapaciteti. Vsak izpad moramo nujno pokrivati, to pa lahko storimo samo tako, da delamo v nadurah ali pa zavrtimo kompletno izmeno v nočno delo.

Na koncu svojega poročila bi rad poudaril, da sem prišel do spoznanja, da so odnosi med ljudmi ena najpomembnejših stvari. Če odnosi med sodelavci niso najboljši, nastajajo težave in se naloge težje izpeljujejo. Treba bo veliko delati, da vsi čimprej spoznamo in se prepričamo, da je treba drugače delati, saj bomo naloge izvršili samo takrat, ko bomo enotni. Ljudje morajo biti v prihodnosti bolj seznanjeni z vsemi nalogami, dolžnostmi in obveznostmi. Mislim, da smo za to pomembno vprašanje veliko naredili. Delavci končno spoznavajo, da se iz težav izkoplujemo lahko le sami z lastnim delom, z lastnim prizadevanjem, da nam drugi ne morejo pomagati in reševati teh problemov. To pa je pomembno spoznanje.“

Iz težav samo z lastnim delom

Samoupravne

Z današnjim člankom vam želim nekoliko približati dandanes tako popularne samoupravne interesne skupnosti (SIS).

Kaj so SIS, kaj delajo, kako se financirajo, katere imamo? To je samo nekaj vprašanj, na katera vam bom danes skušal odgovoriti.

Po ustavi ustanavljajo SIS delovni ljudje neposredno ali prek svojih samoupravnih organizacij in skupnosti, da bi zadovoljevali svoje osebne in skupne potrebe in interese ter s temi potrebami in interesi usklajevali delo na področju, za katero ustanavljajo interesno skupnost.

Pravice, obveznosti in odgovornosti v medsebojnih razmerjih v samoupravni interesni skupnosti urejajo samoupravni sporazumi o njeni ustanovitvi, njen statut in drugi samoupravni akti.

Če pogledamo, na katerih področjih se ustanavljajo SIS po vsebini in namenu, vidimo, da jih lahko na treh področjih:

- 1.) na področju vzgoje in izobraževanja, znanosti, kulture, zdravstva in socialnega varstva;
- 2.) na področju družbenih dejavnosti se ustanovijo SIS, v katerih delovni ljudje združujejo sredstva zato, da se zadovoljujejo nekatere skupne potrebe socialni varnosti, zlasti s področja pokojninskega in invalidskega zavarovanja, telesne kulture, otroškega varstva itd.;
- 3.) tretja skupina SIS se ustanavlja na področju gospodarskih dejavnosti posebnega družbenega pomena. Ta področja so: stanovanjsko gospodarstvo, komunalna dejavnost, gozdno gospodarstvo, energetika, vodno gospodarstvo, promet itd.

Najpomembnejši organ SIS je skupščina, ki je sestavljena po delegatskem principu in je dvodomna. To pomeni, da so v tej skupščini delegati TOZD in krajevne skupnosti, ki so koristnice oz. potrošnice storitev SIS, drugi dom pa sestavljajo delegati TOZD, ki opravljajo te usluge.

Praktično je npr. v zdravstveni skupnosti: dom potrošnikov uslug tvorijo delegati TOZD Novolesa, Krke, Pionirja, krajevne skupnosti itd., (dom proizvajalcev uslug pa tvorijo delegati iz zdravstva (zdravniki).

Skupščina ima običajno tudi izvršilni organ, to je izvršilni odbor SIS in tajnika. Če ima posamezna SIS še kakšen drug organ, je to določeno v statutu.

Že v dosedanjem izvajanju sem omenil, da ima Novoles delegacije v teh SIS oz. delegatska mesta. Kaj to pomeni? To po-

meni, da lahko Novoles neposredno odloča (prek svojih delegatov) na upravljanje in vodenje določene SIS. Do zdaj smo morali po zakonu dajati določena sredstva, neposrednega vpliva pa nismo imeli. Sedaj smo se samoupravno dogovorili, da plačujemo prispevke in o teh prispevkih oz. sredstvih tudi soodločamo.

Končno naj vam predstavim na kratko vsako samoupravno interesno skupnost!

Samoupravna stanovanjska skupnost skrbi za utrjevanje samoupravljanja in uveljavljanje družbenega vpliva na področju stanovanjskega gospodarstva, organizira in povezuje delovne ljudi in občane ter družbene dejavnike z namenom, da se poveča obseg stanovanjske graditve in se postopoma odpravi stanovanjski primanjkljaj, upravlja s sredstvi in s stanovanji v družbeni lastnini s poslovnimi prostori, izvaja družbeno pomoč, da se hitreje odpravljajo socialne razlike itd.

Kot vidimo, ima kup nalog, ki jih mora opravljati. Da bi lahko vse to opravila, plačuje delovni ljudje 6 % od svojih bruto osebnih dohodkov. V letu 1974 smo plačali 4.194.000 din in od tega je ostalo podjetju 40 %. V tej skupnosti ima Novoles pet delegatskih mest.

Skupnost socialnega skrbstva skrbi za otroke brez roditeljev oz. za otroke, katerih roditelji niso sposobni skrbeti za otroke, ki so telesno ali duševno prizadeti, za usposabljanje in zaposlovanje invalidnih oseb, zagotovitev socialne varnosti občanom v času brezposelnosti itd.

Za to skupnost plačujemo 0,58 % od bruto osebnih dohodkov. V letu 1974 jo je financiral proračun. V tej skupnosti imamo dve delegatski mesti.

Raziskovalna skupnost se ukvarja z raziskovanjem na vseh področjih elektronike, kemije, lesarstva itd. Imamo občinsko raziskovalno skupnost, v kateri imamo 2 delegatski mesti in za katero ne plačujemo ničesar, in republiško raziskovalno skupnost, kateri prispevamo od korigirane davčne osnove 1,83 %. V republiško raziskovalno skupnost se delegirajo delegati iz občinske raziskovalne skupno-

sti.

Naslednja je vodna skupnost Dolenjske, ki opravlja zadeve s področja vodnega gospodarstva: skrbi, da se obogatijo zaloge vode, za boljše razporeditev

benopolitičnimi, vzgojnimi in znanstvenimi dejavniki, načrtuje razvoj kulture itd.

Za to skupnost plačujemo prispevek po stopnji 0,54 % od bruto osebnih dohodkov, in sicer občinski 0,40 %, kar je zneslo 405.225 din v letu 1974, in republiški 0,14 %, kar pomeni 124.438 din. V občinski skupnosti imamo dve delegatski mesti.

interesne

skupnosti

vode v prostoru in času, za obrambo pred poplavami (načrti itd.), za varnost ljudi in imovine pred škodljivim delovanjem poplavnih voda itd.

V letošnjem letu plačujemo 9,6 % od obdavčljivega dela dohodka, v letu 1974 pa je bila to zakonska obveznost. V tej skupnosti imamo 1 delegatsko mesto.

Skupnost za zaposlovanje nudi pomoč organizacijam združenega dela pri poklicnem usmerjanju, prekvalifikacijah in zaposlitvah v primerih modernizacije proizvodnega procesa itd., izvaja posredovanje iskalcem zaposlitve, zagotavlja pravice delavcem v primeru brezposelnosti, pripravlja delovne ljudi na zaposlitev itd.

Zanjo plačujemo 0,16 % od bruto osebnih dohodkov in smo v letu 1974 plačali 128.423 din, imamo pa 2 delegatski mesti.

Skupnost otroškega varstva spremlja razvoj družbenega varstva otrok, razmere, v katerih živijo otroci in pripravlja predloge in ukrepe za izboljšanje teh razmer. Razvija razne oblike vzgojno-varstvene dejavnosti za dojenčke, predšolske otroke itd.

V letu 1974 smo tej skupnosti plačali 1.833.349 din in sicer občinski 327.458 po stopnji 0,33 % in republiški 1.505.891 po stopnji 2,37 % od bruto osebnih dohodkov. V občinski skupščini otroškega varstva imamo dve delegatski mesti.

Izobraževalna skupnost omogoča dejavnost osnovnih šol, podaljšano bivanje in varstvo učencev v osnovnih šolah, vzdrževanje učencev v domovih posebnih osnovnih šol, dopolnilno izobraževanje učiteljev itd.

V letu 1974 smo tej skupnosti plačali 4.365.618 po stopnji 5,47 % od bruto osebnih dohodkov. V tej skupnosti imamo dve delegatski mesti.

Kulturna skupnost skrbi za zadovoljevanje kulturnih potreb delovnih ljudi, spodbuja kulturno vzgojo v sodelovanju z druž-

Naslednja je regionalna zdravstvena skupnost, ki zagotavlja nujno zdravniško pomoč, splošno ambulanto in dispanzersko zdravljenje, zdravljenje na domu, zobno nego, zdravila itd.

Za to skupnost plačujemo od bruto osebnih dohodkov 8,01 % (leta 1974 5.733.885 din) in iz dohodka po stopnji 1,47 % (leta 1974 3.008.875). Tudi v tej skupnosti imamo dve delegatski mesti. Telesno kulturna skupnost ustvarja možnosti in pogoje za udejstvovanje delovnih ljudi in občanov v telesni kulturi, sprejema politiko in programe razvoja telesnokulturne dejavnosti itd. Tej skupnosti plačujemo prispevek po stopnji 0,50 % od bruto osebnih dohodkov in smo ji v letu 1974 plačali 480.996 din. Tudi v tej skupnosti imamo dve delegatski mesti.

Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja SR Slovenije zagotavlja pravico do starostne pokojnine v starosti, pravico do invalidske pokojnine in pravico do poklicne rehabilitacije, pravico do denarnega nadomestila za primer telesne okvare, pravico do družinske pokojnine v primeru zavarovanja ali upokojeve smrti itd. V letu 1974 smo plačali tej skupnosti 7.116.566 din po stopnji 11,80 % od bruto osebnih dohodkov in nekaj drugih prispevkov (iz dohodka in poslovnega sklada).

Interesna skupnost za gozdarstvo Dolenjske skrbi za varstvo in gojenje gozdov, gozdno semenarstvo in drevničarstvo, za urejanje gozdov, odkazovanje gozdnega drevja za posek itd. Skupnosti za gozdarstvo Slovenije plačujemo od nabavne cene za 1 m³ lesa, kupljen v SR Sloveniji, 1 %, le-ta pa se po posebnem ključu deli občinskimi oz. regionalnim gozdarskim skupnostim. Ta prispevek se plačuje od 1. 6. 1974 in smo ga v l. 1974 plačali 178.789 din.

Marjan Grabnar

Skupni napotki k stabilizacijskemu načrtu

I.

Široko zasnovana družbena akcija, ki teče v jugoslovanskem prostoru pod naslovom „Stabilizacija gospodarstva“, se je v naši delovni organizaciji ujela z globokimi notranjimi potrebami naše organizacije in združila z naporom naših delovnih ljudi v celoto.

Potreba in zalaganje za spreminjanje gospodarskih tokov v skupnosti TOZD, ki jih predstavlja Novoles, je namreč starejšega datuma, saj nas spremljajo negativna gibanja in iz njih porojene potrebe po preureditvi ciljev ter dela v Novolesu že od druge polovice leta 1973. Vzroke ali vplive, ki so povzročili slabšanje stanja v naši skupnosti, lahko razvrstimo v tri kategorije in sicer v:

- a) tržna gibanja,
- b) družbena spremljanja gospodarskih tokov,
- c) lastno prizadevanje ali neprizadevanje za uspešno gospodarjenje.

Glede prvega, to je tržnih gibanj, ki so bila vir vseh zapletenih gospodarskih konfliktov in realna materialna podlaga gospodarskega stanja v svetu in pri nas, moramo reči, da so prav vsi dogodki našli odmev v gospodarskih dogajanjih Novolesa. Da je res tako, kaže posledica strukture Novolesa, ki jo opredeljuje troje. Na eni strani je Novoles kombinat, ki združuje vso vertikalno strukturo v predelavi lesa, zato je občutljiv za tržne premike tako na surovinskem področju kot na področju široke potrošnje. Na drugi strani prodaja Novoles skoraj polovico svojih proizvodov, in to iz skoraj vse proizvodne strukture, v izvoz. Zato ga neusklajena dogajanja domačega in tujega trga močneje prizadejejo, včasih pa se tudi konpenzirajo.

Proizvodne enote v posameznih strukturah niso velike, zato je njihov vpliv in odnos na svojska dogajanja njim specifičnega trga malo vpliven, kar je včasih dobro, včasih pa slabo. Ta heterogena struktura Novolesa je v zgodovini delovala dokaj stabilno, ker se praviloma ni dogajalo, da bi nastopile težave hkrati na domačem in tujem trgu ali pa na surovinskem in predelovalnem področju.

Karakteristično za polpretekli čas je bilo ravno to, da se je situacija trgov menjavala s tako

naglico, da ji gospodarstvo in naša delovna skupnost nista mogla slediti. Zato so bila delna izboljšanja zaradi zunanjih ali notranjih dejavnikov sproti izničena, tako da je bil splošni trend za Novoles negativen, kar kažejo podatki, kako je rasla proizvodnja in padal delež akumulacije po polletjih.

	I. 73	I. 74	I. 75	75/73
proizvodnja	100	147	141	208
akumulacija	100	111	133	147

Ne glede na povečano proizvodnjo se je delež akumulacije razpolovil v zadnjem tromesečju, od aprila do julija 75 pa je padel skoraj na ničlo.

Ker želimo prikazati izredno dinamiko tega tudi izrednega časa, bomo kronološko podali dogodke „scenarija“, ki nam ga je pisalo življenje v zadnjih dveh letih in pol:

I. polletje 1973 – Italijansko gospodarstvo postaja nestabilno. Podjetniki se usmerjajo v nakup surovin, kar povzroči na

lesnem sektorju rapidno rast cen – najprej eksotam, nato nastopijo s povečanimi cenami Sovjeti (mehak les) in Romuni (bukovina), Jugoslovani temu trendu slede z zakasnitvijo in zahtevajo povečanje šele s koncem polletja. Pod vplivom lakote za surovinami se cene surovin in lesnih polizdelkov dnevno spreminjajo ter pomanjkanje lesnih surovin zajame ves svet.

Višek rasti cen je dosežen v Italiji (preko 100 %), najmanj se spremene v Ameriki (35 %). Cene naših izdelkov slede tem gibanjem posebno v Italiji, v Ameriki prihajamo v škarje različnega dviga cen v Evropi (za surovine in polizdelke) ter cen za finalne izdelke na ameriškem trgu. Na domačem trgu cene naših izdelkov ne slede zaradi zamrznitve, pač pa se močno dvigujejo cene gozdnih surovin s prekvalifikacij.

II. polletje 1973 – splošno zmedo na tržišču poveča devalvacija dolarja in razpad mednarodnega plačilnega sistema. Naš položaj v Ameriki se poslabša,

ker se neuravnovešenemu razvoju cen med Evropo in Ameriko pridruži še padec dolarja.

Na domačem trgu se skokovito in neugodno povečajo cene surovinam in nekaterim lesnim izdelkom, za prek 100 % medtem ko so še vedno zamrznjene cene pohištva, ali pa se menjajo toliko, kolikor se menjajo pohištveni programi.

Konec leta doživi svet energetske krize, ki nas posebno ogrozi zaradi problematične preskrbe z monomerom, to je glavno surovino za nov obrat Acryla v Trebnjem.

I. polletje 1974 je v znaku krize nafte, ki se odraža pri nas tako, da rastejo cene vsem izdelkom, vezanih na to surovino (laki), rastejo pa tudi cene izdelkov iz lesa (papir, embalaža, plošče itd.) Za izdelke, ki jih izvažamo v Ameriko, izsilimo večje cene, vendar so nižje, kot znaša povečanje cen surovin in repromaterialom.

Italija se zapre s 60 % polomom na uvoz, kar popolnoma blokira prodajo vezanih plošč, zato tržišče in podražitve kreditov pričenjajo vplivati tudi na naš izvoz žaganega lesa. Novoles je v popolno brezupnem stanju glede nabave nonomera. V maju se legalizirajo s samoupravnim sporazumom nekatere cene surovinam in lesnim izdelkom. Pohištvo ostaja še naprej zamrznjeno, vendar ima izredno konjunkturo.

II. polletje 1974 – Surovinska in energetska kriza prehajata v svoje nasprotje, to je v krizo prodaje izdelkov, na svetovnem trgu sledi temu padec cen surovinam, to pa povzroči manjše povpraševanje po naših izdelkih. Doma se cene surovin še nadalje drže na nivoju iz časa konjunktura.

Sprostijo se cene pohištva, to pa ne prinaša koristi, ker med tem ponehava konjunktura pohištva.

Konec leta se znižajo naročila iz Amerike, Italije in večji del Evrope je še vedno mrtev. Delno nam boljša situacijo prodaja v Libijo.

I. polletje 1975 je v znaku ogrožene prodaje, ki ima svoj odraz v padcu cen v izvozu, znižanju proizvodnje v TPP, povečanju zalog in nelikvidnosti ter težjem uvajanju obrata TAP na trg.

Upam, da ta kratek povzetek dovolj prepričljivo ponazarja

izredno gostoto in brzino sprememb, na katere sem že prej opozoril. Prikaz lahko združimo v nekatere posplošitve:

1. Novoles se je v teh časih boril predvsem s svojo ekonomiko, ker ga je vseskozi spremljal neugoden razvoj vstopnih in izstopnih cen.

2. Manj smo bili prizadeti zaradi znižanja povpraševanja, ker smo se prestavljali z enega tržišča na drugo. Dejansko posledico manjšega povpraševanja čutita samo dve enoti TPP in TAP in to v zadnjem polletju.

3. To hitro spreminjanje pogojev je zahtevalo sočasno spreminjanje proizvodnih in poslovnih dispozicij Novolesa. Čeprav le-te niso bile vedno dovolj hitre (ker take niso mogle biti), so vendar omogočile, da smo vzdržali nad vodo ob precejšnjem preobremenjevanju vodilnega kadra.

Drugič, v razmerah, ki sem jih opisal, gospodarska intervencija družbe ni izboljšala položaja naše delovne skupnosti, temveč je delovala otežujoče in sicer na področjih: a) izvoznih pogojev, b) v politiki cen, c) v politiki potrošniških kreditov, d) v dopolnilnem obremenjevanju gospodarstva.

Na področju izvoza je bil nekaj časa, to je v konjunkturi surovin in ob zamrznjenju notranjih cen, izvoz atraktiven, kar pa se je hitro menjalo, ko so cene surovin prehitale izvozne cene izdelkov, zlasti pa pozneje, ko so cene surovin in repromaterialov na svetovnih tržiščih padle. Takrat so postale ekonomske razmere v izvozu nemožne. Zato smo se v izvozu srečali kar s tremi negativnimi dejavniki: a) z gibanjem cen doma in zunaj, ki se je zapiralo v našo škodo, b) s konjunkturo, ki je na svetovnih tržiščih prešla v krizo in c) naša ekonomika se je istočasno izčrpavala tudi na domačem tržišču.

Letos v maju je družba sprejela ukrepe za pospeševanje izvoza in sicer za povečanje stimulacije za 10 % za ZDA in 5 % za ostale zemlje. To ni mnogo, če vemo, da je bil naš porast cen v teh letih enkrat večji od porasta na svetovnem trgu.

Politika cen se je oblikovala v tem obdobju načeloma na osnovi sporazumov in zamrznitev. V praksi pa je ta delovala tako, da je dosegala boljše pogoje grupacija, ki si je znala priboriti višje soglasje k svojim cenam, ali je dosegala boljše cene s poslabšanjem kvalitete (gozdno surovino, laki itd.), ali je hitreje menjala izdelke (dejansko ali pa samo navidezno). Po podatkih gibanja naših in drugih cen v lesni industriji Slovenije kaže, da Novoles tu ni imel najboljše izbire.

Cene so se spreminjale od I. polletja leta 1973 takole:

	Novoles pohištvo - vsa	SRS lesna pohištvo vse
1973	100 100	100 100
1974	115 123	- 125
1975/74	111 114	- 167,5
1975/73	128 137	- 192,5

Razlika v dvigu cen v SRS in Novolesu je 5-krat večja. Tega podatka še nismo uspeli razčleniti po grupah izdelkov, kar bi omogočilo oceno, kateri vzroki so povzročili to razhajanje. Menimo, da je vplivalo na trend naslednje:

1. Imeli smo najneugodnejši tretman v samoupravnem sporazumu za naše izdelke. Poznano je, da so dobile vezane plošče v sporazumih najmanjši pribitek (vezane plošče 40 %, žagan les 80 % in vrata 100 %).

2. Manj smo zamenjali starih izdelkov z novimi, ker je preorientacija v naši serijski industriji težja.

3. Smo močnejše usmerjeni v izvozu, kjer so cene padale.

4. Bili smo preveč statični in premalo uporni tako v spreminjanju izdelkov kot v prizadevanju za boljši prostor na soncu. Defekti v politiki potrošniških kreditov so prišli posebno do izraza v tem letu, ko so ti postajali pomembni za prodajo našega blaga. Opraviti smo imeli z dvema zapletoma, ki sta se kazala takole:

1. Predpisana je bila večja stalna udeležba kupcev (30 %) pri nakupu pohištva od udeležbe, ki se je zahtevala za avtomobile, to pa je usmerilo povpraševanje drugam.

2. Slovenske banke in banke iz drugih republik so imele različne kriterije za dodeljevanje potrošniških kreditov. Prve so jih dodeljevale trgovini, druge proizvodnji. Tako sta nastopila dva ponudnika na trgu: tisti, ki je lahko kreditiral in drugi, ki tega ni zmožal.

Prvo vprašanje je sedaj že rešeno in pohištvo ima podobne pogoje avtomobilski industriji. Še vedno ni rešeno drugo vprašanje, kjer se pohištvo nudi pod različnimi kreditnimi pogoji, pač glede na to, ali lokalne banke (oz. TOZD večji banki) podpirajo to ali drugo svojo proizvodnjo. Na področju dolenske podružnice Ljubljanske banke smo mi še posebej prikrajšani, ker naša banka ne razpolaga z denarjem za te name-ne.

V ta razgiban čas je padla tudi močna sprememba v obremenjevanju gospodarstva. Za leto 1974 so znašali prispevki iz dohodka 192 %, čeprav je bil slednji le 117 %. V letu 1975 se gibajo prispevki iz dohodka

umirajoče, kar je pripisati pozitivni družbeni intervenciji na tem področju. Seveda je večje obremenjevanje gospodarstva razumljivo spričo potrebnega preusmerjanja sredstev za krepitev splošne potrošnje oziroma družbenega standarda, kar je utemeljeno in zakoreninjeno v naši socialistični usmeritvi. V svetu bodočnosti bo prevladoval splošni standard nad zasebnim.

Ta usmeritev ne more pomeniti zmanjšanja reprodukcijske sposobnosti gospodarstva, ker bi to bila pot dolgoročnega šepanja razvoja vse družbe. V našem primeru se je to dogodilo. Razdelitev dohodka Novolesa med letom 1973 in 1974 se je spremenila takole:

	73	74	73	74	73/74
dohodek	95.052	107.467	100	100	117
osebni doh.					
(netto)	44.165	49.989	48,0	46,5	113
vsi prispevki	29.399	37.738	31,9	35,3	128
prispevki iz OD	18.264	21.518	19,8	20,0	118
družben. obv.	4.133	7.929	4,5	7,5	192
pogodbene obveznosti	7.002	8.292	7,6	7,8	118
vsi skupki	13.430	17.979	14,6	11,1	128
poslovni sklad	8.777	4.308	9,6	4,0	4,9

Največji del negativnih gibanj med letom 1973 in 1974 se je prenesel v breme rasti poslovnege sklada, ki je polovico manjši glede na dohodek. Predstavlja tudi najmanjši del dohodka. Seveda je ta rezultat posledica seštevka prav vseh činiteljev, med njimi je tudi porast družbenih obveznosti kot tudi močnejša udeležba sklada za skupno uporabo v delitvi ostanka dohodka v Novolesu.

II.

Prej opisanim težavam in gospodarskim pritiskom se je Novoles ves čas sproti upiral in sprejemal za njihovo obvladovanje protiukrepe, ki so jih poimenovali v časih stabilizacijski, drugič akcijski pa tudi sanacijski načrt. Zato je stabilizacijski načrt, ki ga sprejemamo danes, le zadnji v vrsti dosedaj sprejetih ukrepov, od katerih nekatere veljavne za daljši čas tudi povzema in ponavlja.

Tako je že v decembru 1972 delavski svet Novolesa ocenil, da lahko pridemo v letu 1973 v težave in naročil splošne ukrepe kot povečanje proizvodnje, varčevanje, povečanje storilnosti in prestrukturiranje proizvodnje z napotki na področju planiranja, discipline, preureditve OD in izpopolnitve RC ter KP.

Predvidene težave in protiukrepe smo kvantificirali v let-

nem načrtu za l. 73, 25. 4. 73 z odgovarjajočimi napotili DS.

Kot smo omenili, smo v drugem polletju 1973 prišli zaradi surovinske krize v razmere, ki so bile sicer že prej ocenjene kot resne, vendar ne v takšni meri, kot so dejansko nastopile. Zato je DS na posebni seji 8. 9. 1973 izdal posebno resolucijo, v kateri naroča spremembo poslovnih politike v smeri večjega izvoza, povečanja učinkovitosti služb, povečanje odgovornosti, zaostrovanje prisotnosti na delu, večjo kontrolo in skrb za znižanje stroškov ter povečanje storilnosti in v tej zvezi nekatere izpopolnitve v delitvi dohodka in OD.

Ponovno smo postavili v ospredje prizadevanja za stabili-

zacijo z letnim planom za leto 1974, ko so se že kazali negativni dejavniki, v letu 1974 pa so prisilili, da smo še dvakrat poglobljeno intervenirali in sicer z akcijskim programom, ki ga je 26. 7. 1974 sprejel politični aktiv ter pozneje 29. 9. 1974 potrdil DS Novolesa. Akcijski program je bil usmerjen k rebalansu gospodarskega načrta in določenim ukrepom pri nabavi in uporabi materialov. Drugič smo se v letu 74 konfrontirali s temi problemi 22. 11. 74, ko je DS Novolesa s posebnim memorandumom ugotovil, da se gospodarsko stanje ne izboljšuje in je posebno pozornost naročil na področju organizacije in učinkovitosti strokovnih služb, nadaljnji izpeljavi samoupravne organiziranosti ter dolgoročne preusmeritve Novolesa. Temu memorandumu smo dodali na seji DS 26. 12. 74 še izvedbeni načrt z individualnimi zadolžitvami in roki.

Memorandum in izvedbeni načrt pa pomeni tudi prehod v leto 1975, ki se je kazalo še neugodnejše kot prejšnje. Naša prizadevanja smo konkretizirali v gospodarskem načrtu za 1975, ki ima vse obeležje sanacijskega načrta.

6. 5. 75. smo načrt še izpopolnili z nekaterimi ukrepi na področju OD in storilnosti kar s pravilnikom o dodatku za redno opravljanje delovnih obveznosti in premijo za dose-

ganje planov. Preko zborov vseh TOZD smo sprejeli in verificirali na seji DS 26. 7. 75 še sanacijski načrt za kompleks TDP – ŽAGA, ostali TOZD pa so tekom julija in junija sprejeli svoje gospodarske ukrepe.

Bilo bi napačno čas, ki je za nami, gledati samo skozi črna očala. Dosegli smo v sorazmerju s težavami tudi nekatere pomembne uspehe. Lahko rečemo, da če prizadevanja ne bi bila tako intenzivna, bi bila situacija precej slabša.

Kot najuspešnejša prizadevanja lahko omenimo uspehe pri plasmanu naših izdelkov. Uspešno smo se prilagajali pogojem na različnih trgih, tako povpraševanju kot ceni. Tako smo v drugi polovici leta 1973 in v letu 1974 izvršili precejšnjo preusmeritev v izvoz. Čeprav smo se pozneje borili s prejšnjimi težavami, zaradi pešanja povpraševanja, nerentabilnosti izvoznih pogojev, poostitvi kvaliteten zahtev kot tudi zaradi proizvodnih težav, vendar lahko ugotovimo, da izvažamo od vseh lesnih podjetij SRS največ in da je Novoles nesporno vodil slovensko politiko v izvozu v ZDA. Tudi letos je bila prodaja dokaj uspešna, saj razen v TPP in v TAP nismo imeli zastojev zaradi tega vzroka.

V posameznih polletjih tega obdobja smo prodali (samo eksterne prodaje):

	1. – 6. 73	1. – 6. 74	1. – 6. 75
v 000 din	82,790	127,047	203,284
v indexu	100	154	247
	–	100	160

Ta slika je naravno pobarvana z vplivom vendar je tudi fizičen trend pomemben. V cenah smo bili zunaj relativno uspešni, medtem ko doma nismo imeli ugodnosti drugih, o čemer pa smo že govorili. Razumljivo odraža prodajo tudi rast proizvodnje, ki je ne smemo podcenjevati. Ta rast je bila naslednja za Novoles:

	1. – 6. 73	1. – 6. 74	1. – 6. 75
v 000 din	130,205	155,294	195,868
v indexu	100	114	126
	–	100	135

Ker so vzete enake cene za izdelke v različnih letih, odraža ta prikaz dejansko fizično povečanje proizvodnje. Povečanje letos bi bilo lahko še boljše, če ne bi imeli težav v proizvodnji zaradi notranjih vzrokov TDP in prodajnih v TPP in TAP.

Pod notranjimi vzroki, ki so nas pripeljali do potrebe, da uvedemo sanacijsko upravo za TOZD TDP in ŽAGO, mislimo predvsem na porušeno notranje ravnotežje v izkoriščanju lesa, ki je znižal proizvodnjo v TDP na 75 % prejšnje. Nekoliko so tem težavam botrovali tudi

preostre kvalitetne zahteve kupcev.

Tretji pozitiven poen v našo korist lahko beležimo v rasti celotne produktivnosti dela, saj se je slednja gibala, če jo primerjamo, tako kot je to v navedi, s celotnim dohodkom na zaposlenega v naslednjih odnosih:

	1. – 6. 73	1. – 6. 74	1. – 6. 75
proizvodnja na zposl. index	95,669 100	114,355 119,5 100	137,839 144,0 120,5

Vpliv cen je v gornjem prikazu izločen. Seveda ta produktivnost odraža vse vplive kot naložbe, spremembo strukture proizvodnje in organizacijo dela. Po točnejši analizi so posamezni vplivi učinkovali tako:

	1973	1974	1975
naložbe (moč)	37,8	32,9	39,1
asortiment delo (organizacija)	41,9	59,6	58,1
Skupaj	20,3 100,0	7,5 100,0	2,8 100,0

Rast produktivnosti je torej pripisati predvsem povečanju instalirane moči (naložbe) in spremembi asortimana. Najmanjši je delež organizacije dela, ki je celo v upadanju. Med negativnimi karakteristikami časa zasluži pojav stagnacije delovne storilnosti prvo pozor-

nost, saj se ujema z našimi ocenami, da smo bili mnogo bolj uspešni v kreiranju zunanje ekspanzije Novolesa kot pa v racionalizaciji, notranje organizacije tako z vidika dela kot z vidika stroškov. Ob tej ugotovitvi moramo izkristalizirati

vprašanja, ki jih ta ocena rojeva:

1. Kakšna je učinkovitost strokovne organizacije
2. Kakšna je organiziranost dela
3. Kako daleč je naša samoupravna organiziranost in kako se vključuje v dogajanje časa

Tako glede prvega in drugega lahko ponovimo samo ugotovitve iz prejšnjih razprav in zaključkov samoupravnih ter političnih organov, kar smo tudi storili v predloženem stabilizacijskem programu. Glede tret-

jega vprašanja pa moramo naglasiti, kot smo to storili v stabilizacijskem programu: da naša samoupravna organiziranost še ni do kraja dorečena in izpeljana. Zato jo spremljajo zapleti, ko večkrat ne vemo „kdo in kaj“.

Poglobiti bo potrebno izdelavo samoupravnega mehanizma v dveh smereh.

a) Razviti tudi tisto stran samoupravljanja, ki se imenuje

samoupravna odgovornost, od vsakega posameznega delavca do TOZD in Novolesa kot celote in sicer za konkretno obnašanje v konkretnih vprašanjih.

b) povezati v enotnost delovanja samoupravnega, strokovnega in ekonomskega mehanizma TOZD in Novolesa ter odpraviti nejasnosti v razmejitvah pristojnosti kot tudi v poskusih kalenja vode, ki mora ostati čista.

Druga negativna stran našega razvoja v zadnjih mesecih je šepanje izvoza – ne toliko iz vidika Novolesa, ki rabi le dobro tretjino deviz, temveč predvsem, zaradi družbeno gospodarske potrebe. Izvoz v prvem polletju je dosegel le 89 % izvoza v istem obdobju lani. Temu je krivo: a) manjše povpraševanje na tujih trgih b) proizvodnje motnje glavnega izvoznika v Novolesu v TOZD TDP

Izpad izvoza je torej delno objektivni, a delno subjektiven.

Preplet zunanjih in internih dejavnikov daje centralno obelježje vprašanje ekonomike posameznih TOZD in Novolesa kot celote, kar ima svoj zbirni odraz v padanju akumulativnosti, o čemer je bila beseda na začetku tega poročanja. Že omenjenemu podatku lahko dodamo še dve informaciji in sicer o tem: a) kako so rastle direktne stroški, b) kako so rastle FIS

Direktni stroški, ki zajemajo stroške surovin, repromaterialov in vključuje v dogajanje časa ugotovitev, da je njihov delež v porastu in je znašal:

	1. – 6. 73	1. – 6. 74	1. – 6. 75
delež DIS v neto prodaji	65,0	69,7	68,1

Ugotovljeno je:

1. Da DIS raste hitreje kot neto prodajna vrednost leta 1973 na l. 1974 ter na leto 1975, počasneje, vendar je saldo vseh let še vedno na strani rasti stroškov.

2. Da prihaja do upočasnitve rasti DIS-a predvsem na račun surovin, ki so se leta 75 že nekoliko pocenile.

3. Da imajo cene repromaterialov bolj neugodno dinamiko kot cene surovin, vendar oba razreda skupno hitrejšo kot prodajne cene naših izdelkov.

Glede FIS ugotavljamo:

1. V letih 1972/74 se delež FIS v strukturi SD giblje v mejah 20 %. V letu 1975 pa se občutno poveča na 29,03 %.

2. Stopnja rasti skupnega dohodka je v prvem polletju polovico manjša, kot je znašala prejšnje leto.

3. Posleica hitrejši rasti FIS in nižje DS je zmanjšalo akumulativnost.

Ni v našem namenu razmišljati o vplivu zunanjih in notranjih dejavnikov na tako gibanje.

Zato ugotovimo še posledice. 1. Padanje akumulativnosti, to lahko izberemo iz naslednjih podatkov:

	1. – 6. 73	1. – 6. 74	1. – 6. 75
stopnja kritja uspeh podjetja	35,00	30,20	31,90
	7,68	4,37	2,40

Vsako naslednje obdobje je torej stopnja uspeha podjetja polovična od prejšnje.

2. V relativnem znižanju OD v primerjavi z OD delavcev v lesni industriji SRS:

	73	75
Povprečni OD	19,942	2,696
Novoles	1,853	2,778
Lesna ind. Index	104,8	97,1

Medtem ko smo prejšnja leta bili nad povprečjem lesne industrije, smo to leto v zaostajanju. Dosedaj smo navedli le direktne

posledice, ki pa imajo še druge (sekundarne), in sicer:

1. Težave z likvidnostjo, ker tekoča akumulacija ni zadostna, da bi pokrivala povečanje zalog in obveznosti iz anuitet.

2. Zaradi tega je zmanjšana tudi možnost za realizacijo razvojnih načrtov in pospešene rekonstrukcije TOZD.

3. Zmanjšala se je možnost najemanja novih posojil.

Vse to narekuje spremembo zasnove za nadaljnji razvoj, če že ne glede koncepta, pa vsaj glede rokov.

III.

Pri sestavi sedanjega stabilizacijskega načrta smo stali pred dokaj zapletenim vprašanjem, kako konceptirati ta načrt, da ne bo izžvenel kot aktivističen. Ta dilema je bila toliko bolj pomembna, ker je to naš peti poziv v kratkem obdobju dveh let in pol. Razumljivo je, da večni pozivi, posebno če se nekatere naloge ponavljajo, izgubljajo na svoji moči in prepričljivosti. Zato smo morali pristopiti k načrtu poglobljeno in odgovorneje. To je bilo potrebno še tembolj, ker so nas prejšnji načrti izučili, da je bilo več ali manj izpeljano vse, kar je bilo rečeno konkretno in ostalo neizvršeno, vse kar je bilo le načelno. Zato je naš namen danes, da damo tej zelo široki, nekateri so rekli komplicirani, zasnovi stabilizacijskega načrta okvir, ki bi usmerjal naša prizadevanja v pomembnejše zadeve in razdelil naloge na čas, ki je potreben za tak obseg dela. Glede na čas lahko naloge stabilizacijskega načrta delimo na:

1. kratkoročne,
2. srednjeročne,
3. dolgoročne,

Kratkoročne naloge so naloge, ki so povezane z izvrševanjem poslovnih in proizvodnih planov v tem letu. Lahko jih združimo v enotno geslo.

„Izvršiti gospodarski načrt 1975“

Znotraj tega vodila obsega stabilizacijski načrt

1. da je potrebno proizvajati v II. polletju za 236.541 tisoč din blaga ali za 5,3 % več kot v I. polletju,

2. da je potrebno prodati za 246.670 tisoč din blaga ali za 23 % več kot v I. polletju,

3. da moramo izvoziti v drugem polletju 76.085 tisoč din blaga oz. za 33 % več kot v prvem.

Za izvršitev tega načrta je potrebno zagotoviti:

1. preskrbo s surovino, to je 12.700 hlodovine in 1200 m³ elementov ter potreben reprodukcijski material, pri čemer je rešiti kritične materiale iz uvoza.

2. zagotoviti je likvidnost

podjetja tako, da bo odnos kupcev in dobaviteljev v razmerju 2:1, za kar je potrebno znižati zaloge za 15.000 tisoč din, povečati obratna sredstva za 15.000 tisoč din, znižati dolžnike za najmanj 10 % ter urediti finansiranje potrošniških kreditov;

3. uskladiti investicije z dejanskimi možnostmi Novolesa. Zagotoviti prvenstveno izvedbo tekočih investicij ter rekonstrukcijo stilnega pohištva.

Tako predvidevamo še:

1. da moramo zadržati DIS na planirani višini. Na kompleksu TDP in ŽAGI ga je vrniti v načrtovane okvire, v ostalih TOZD doseči najmanj 3 % prihranek na stroških;

2. nabava naj zniža cene repromaterialom za 3 %, surovine ne smejo prekoračevati predvidenih okvirjev.

3. FIS je znižati za 1.257.000 ali za 1,6 %;

4. računamo, da bodo ukrepi popravili rentabilnost v drugem polletju na skupnih 7 %, kar je zbirni cilj naših gospodarskih prizadevanj.

Srednjeročne naloge zajemajo smotre, katerih namen je usmeriti podjetje v večjo notranjo intenzivnost in organiziranost. Te naloge, kot nam kaže praksa, zahtevajo daljši čas in se bomo z njimi morali ukvarjati še naslednje leto.

Potrebno je na ekonomskem področju za trajnejšo ureditev gospodarske osnove TOZD in Novolesa:

1. povečati stopnjo kritja na 40 % ali znižati delež FIS na četrtini 20 %, kar je doseči z nadaljnjo rastjo proizvodnje, spremembo strukture izdelkov in z znižanjem stroškov;

2. proučiti je stroške vseh režij, da bi povečali njihovo učinkovitost ali znižali te stroške v znosnejši obseg;

3. poizkusiti spremeniti tiste elemente, ki nas zaradi zunanjih obremenjevanj še posebno bremenijo (obresti in podobno) ter sprejemati povečane eksterne zahteve samo v mejah rasti skupnega dohodka;

4. urediti (v danih možnostih) organizacijsko strokovno ter z usmerjenimi manjšimi investicijami problem izkoriščanja lesa, kar je pomemben del sanacije kompleksa TDP in ŽAGE;

5. po posebnem programu je sanirati letos in še drugo leto nelesni kompleks. Izhodišča programa bo pripravila v ta namen ustanovljena sanacijska uprava.

Na področju ljudskih odnosov, ki obsegajo samoupravne, delovne, organizacijske in politične odnose, je doseči:

1. na področju storilnosti a) zmanjšati odsotnost z dela na

raven leta 1974, to je na 9,6 %;

b) začasno zadrževati nadaljnji porast režije in v srednjeročnem terminu ter zmanjšati za 10 %;

c) povečati delež normiranih opravil v proizvodnji na že doseženih 80 % in izvršiti revizijo normativov za najmanj 5 %;

3. na področju osebnih dohodkov je izvesti že prej nakazane izpopolnitve in sicer:

a) v mehanizmu oblikovanja osebnih dohodkov po TOZD povezati te na dejanske gospodarske rezultate z odgovarjajočim sistemom solidarnosti;

b) razrešiti dilemo, kako oblikovati za delavce, ki ne delajo na normo, osebne dohodke v odvisnosti od njihovih rezultatov dela;

c) končati z dilemo plačevanja na akord ali na normno uro;

d) izpopolniti vse vrste stimulacij;

e) revidirati analitsko oceno delovnih mest;

f) organizirati službo za spremljanje osebnih dohodkov;

4. na področju strokovne organiziranosti je povečati učinkovitost strokovnih služb TOZD in Novolesa, v tem zlasti doseči:

a) preglednejšo in doslednejšo porazdelitev dela,

b) racionalizirati delovne metode,

c) ustrezno kadrovske politiko;

5. na področju samoupravne organiziranosti je razviti naprej vse mehanizme delovanja naše samoupravne organiziranosti, pri tem pa:

a) opredeliti stališča do posameznih problemov, ki jih v delovanju naših samoupravnih odnosov ugotavljamo,

b) izboljšati delovanje samoupravnega mehanizma, pri tem zlasti ponovno aktivirati delovne skupine,

c) doseči je enotno usmeritev vseh motivov, ki vplivajo na samoupravne odnose od ekonomskih pravnih organizacijskih do političnih;

6. na področju političnih odnosov ustvariti pozitivno politično klimo in to:

a) z odgovarjajočim informiranjem,

b) s povečanim delom političnih organizacij,

c) z večjim poslušanjem za probleme ljudi za odpravo vzrokov negotovosti.

Dolgoročne naloge za Novoles izvirajo iz že poznane in na tem delavskem svetu ne prvič predložene problematike, ki jih lahko v kratkem ponovimo takole:

1. smo preveč usmerjeni h gozdni surovini,

2. smo delovno preveč intenzivni,

3. imamo preveč heterogeno proizvodnjo.

Ob teh ugotovitvah gradimo že več let načine, kako lahko tako neugodno strukturo menjavamo. Dosedaj smo se sporazumeli za naslednja izhodišča:

1. da je potrebno samo lesno strukturo Novolesa dopolniti z nelesno proizvodnjo, ki bo manj intenzivna in surovinsko bolj nevtralna;

2. da je potrebno težiti k pohenotanju pohištvenega programa in to drugače teritorialno razdobljeno proizvodnjo povezati s skupnimi tehnološkimi vozli (kot skupno decimirnico, skladišče in še kaj);

3. da ne nadaljujemo ekspanzije v primarni predelavi lesa, temveč poizkušamo nadaljnje načrte na tem področju povezati z gozdarji skladno z novimi ustavnimi načeli o združevanju sredstev, rizikov in dela. Tako dolgoročna zasnova pa mora dobiti v letu 1976 že konkretnije rešitve. To pomeni, da moramo opraviti priprave za njeno družbeno priznanje in finansiranje.

Praksa prejšnjih stabilizacijskih načrtov nas je tudi opozorila na potrebo, da je naloge tudi pravilno porazdeliti na nosilce glede na njihov pomen in aktualnost. Zato smo si za izvedbo tega stabilizacijskega načrta zamišljali odgovarjajočo organizacijo porazdelitev njegovih nalog in sicer takole:

1. Najtežje in najaktualnejše naloge bo reševal poseben odbor za stabilizacijo, ki ga vodim jaz. Menili smo, da bo ta naloga naslednja:

a) prodaja izdelkov in nabava gozdne surovine;

b) sanacija kompleksa TDP – ŽAGA, ki je ekonomsko negativen;

c) sanacija in utrjevanje nelesnega kompleksa glede na njegov pomen, ki izhaja iz naše perspektivne usmeritve;

d) ureditev ter racionalizacija vzdrževanja.

2. V drugo skupino nalog smo razvrstili one, ki jih morajo pospešeno in z večjo odgovornostjo urejevati skupne službe in sicer:

a) nabavo kritičnih materialov (razen lesa),

b) kritična finančna vprašanja (likvidnost),

c) kadrovska vprašanja stabilizacije,

d) utrjevanje delovnega reda in odnosov,

e) priprava izhodišč za realizacijo vprašanj iz srednjeročnega programa.

Za vsa našeta vprašanja je zadolžen IO Poslovnega odbora.

Glavni direktor:
JOŽE KNEZ

Samoupravljanje ni odločanje vseh o vsem, temveč je organiziran proces dela, ki zagotavlja, da se delavci odločamo osveščeno, odgovorno in učinkovito.

Izhajamo iz osnovne predpostavke, da je samoupravljanje temeljni družbeni odnos (tako v ekonomskem kot političnem pomenu), kar pa že opredeljuje določen način upravljanja, torej **ODLOČANJE O STVAREH, KI SO REZULTAT DELA TISTEGA, KI ODLOČA**. To pomeni še drugače povedano, da družbeno ekonomski in politični sistem izhaja iz položaja človeka in je namenjen človeku in njegovi vlogi v združenem delu.

Tak položaj človeka, oziroma te cilje lahko zagotovimo z razvijanjem samoupravljanja kot organiziranega procesa dela, za kar pa sta odločilnega po-

jejo organom upravljanja svoje predloge in postavljajo zahteve glede urejanja družbenopolitičnih in družbenoekonomskih razmer v organizaciji združenega dela. Na koncu lahko rečemo, da je samoupravna iniciativa pravica in dolžnost vsake strokovne službe, ki po svojem vsebinskem in organizacijskem položaju morajo oblikovati in dajati predloge samoupravnim organom v odločitve.

2. Oblikovanje predlogov je izredno pomembna faza, kajti le predlogi, ki so pismeno utemeljeni in ki izhajajo iz sprejete poslovne politike po samoupravnih aktih in gospodarskih načrtih, omogočajo samoupravno obravnavanje in sprejemanje poslovnih odločitev. Pravilno oblikovan predlog je podlaga, da člani samoupravnih organov in sicer delavcu spadajo družbenoekonomsko korist le-tega in

ki je potrebna, da do odločitve sploh lahko pride.

Izhajamo iz stališča, da mora biti vsak delavec informiran o:

- svojem položaju v temeljni organizaciji

- njenem gospodarjenju
- finančno materialnem položaju delovne organizacije
- ustvarjanju in delitvi dohodka ter osebnih dohodkov
- vseh drugih zadevah, ki bodo predmet samoupravnih organov.

Tako stališče pa zahteva v okviru dobro zastavljenega sistema organizacije razvit podsystem obveščanja. To pa je istočasno pogoj za resnično spoznavanje lastnih interesov do vprašanj na ravni temeljne organizacije, ki so neposredni in lažje opredeljivi, pa tudi do splošnih družbenih vprašanj, ki so bolj posredni in težje spoznavni (delegiranje v skupščine posameznih samoupravnih interesnih skupnosti).

4. Samoupravno odločanje je možno na osnovi vseh predhodnih stopenj in se nanaša tako na

obremenjujemo samoupravni organ, ki bi o tem lahko odločal samo po svoji presoji ali najboljšem prepričanju (kar pa ne bi bilo odgovorno odločanje).

Za uspešnost poslovanja pa je seveda izredno važno, da je čas od nastanka poslovnega problema do oblikovanja predloga in njegove izvršitve čim krajši. Zato pa tudi imamo več različnih neposredno voljenih samoupravnih organov (lahko bi rekli, da gre za neke vrste delitev dela) in je s tem podana večja operacionalnost in fleksibilnost teh teles.

Čeprav je v organizacijah združenega dela dolžnost izvrševanja samoupravnih odločitev slehernega delavca in ena od dolžnosti poslovodnih organov in vodilnih delavcev, pa je tu potrebno narediti še bolj operacionalen korak, ki pa istočasno služi naslednji točki samoupravnega organiziranega dela — to je kontroli. V imenu samoupravnih organov, sekretariat teh organov še posebej posreduje sprejeto odločitev tistemu, ki je nosilec izvršitve sklepa.

6. Kontrola izvrševanja sklepov zagotavlja osebno odgovornost delavca in poslovni učinek. Spremljanje, če posamezne

Samoupravljanje pomeni — vedeti in odločati

mena ustreznost organiziranost združenega dela v temeljnih celicah gospodarjenja (TOZD) ter stopnja organiziranosti in učinkovitosti dela. Organiziranost dela mora biti takšna, da v vseh postopkih samoupravno organiziranega dela omogoča povezovanje „poklicnega“ in „upravljaljskega“ dela v enoten sistem upravljanja. Enotnost sistema upravljanja pa moramo zagotoviti v vseh fazah od izdelave predlogov do sprejemanja in izvrševanja samoupravnih odločitev.

Odločanje je torej osrednje vprašanje v vseh postopkih samoupravno organiziranega dela, kajti **odločiti se**, biti pri tem **osveščen**, **odgovoren** in **učinkovit**, pomeni preiti vse faze odločanja. Izredno pomembno je, kakor se postopki samoupravno organiziranega dela izvajajo, torej kako si faze odločanja sledijo in kaj opredelimo za le-te. Celoten postopek obsega samoupravno iniciativo, oblikovanje predlogov, informiranje-komuniciranje, samoupravno odločanje, izvrševanje odločitev, kontrola izvrševanja in sankcioniranje v zvezi s tem.

1. Samoupravna iniciativa (dajanje predlogov) je pravica in dolžnost vsakega delavca, delovne skupine ali organa, ki je sestavni del samoupravnega mehanizma v organizacijah združenega dela. Iniciativo more in mora dajati tudi vsak poslovodni organ ali delavec, ki je na položaju vodilnega delavca. Po ustavno pravnem položaju pa so organi družbenopolitičnih organizacij tisti, ki da-

usklajenost s skupnimi interesi večine delavcev ter vpliv predlogov na poznejše družbenoekonomske in politične razmere v podjetju, če se zanj odločajo. Pri tem sta pomembna dva elementa, ki se dopolnjujeta in katera moramo poudariti:

a) Vsebina predloga mora biti celovita, kar pomeni, da mora ustreznost strokovna služba ali določena skupina delavcev predlog oblikovati nedvoumno ter tako omogočiti samoupravnemu organu, da se v tem smislu lahko odloči.

b) To pa je tesno povezano s samo obliko predloga, ki mora biti v celotni organizaciji združenega dela enotna. Predlog mora biti strokovno utemeljen, spoštovati mora zakonitost in poslovno pravilnost (kajti poda ga ustreznost strokovna služba, oziroma skupina delavcev, ki razpolagajo z zato potrebnim pozitivnim znanjem in aktualnimi informacijami), na drugi strani pa mora vsebovati še osnutek formuliranega sklepa, do katerega se potem lahko samoupravni organ opredeli.

3. Jedro, bistveni del samoupravnega odločanja je informacija, na osnovi katere se lahko vzpostavi komunikacija,

določanje kot na izvrševanje poslovne in kadrovske politike organizacije združenega dela.

Na seji samoupravnega organa morajo biti obvezno prisotni delavci, ki so oblikovali predlog, kajti s tem prevzamejo javno odgovornost za izvršitev danih predlogov, tako pa jim je podana tudi možnost, da svoj predlog po potrebi argumentirajo tudi ustno z dodatnimi informacijami.

Poudarjam pa, da je odločanje kvaliteto le, če bo že pred sejo samoupravnega organa delegat dobil kratko in jedrnat oblikovan predlog s formuliranim predlogom sklepa (idealno bi bilo, da imamo podane alternative sklepov). S tem pa praktično tudi odpade potreba po točki „razno“ in s tem nevarnost, da se za njo skrivajo pomembne odločitve, za katere bi bila sicer potrebna temeljita predpriprava, ki je omenjena v zgoraj navedenih točkah.

5. Izvrševanje odločitev mora sloneti na naslednjem načelu: nosilec zadolžitve je že objektivno določen glede na obstoječo organizacijo dela, napačno nesmotrno in neracionalno pa bi bilo, da z odločanjem o tem

enote oz. zadolženi delavci v določenih rokih in na predpisan način izpolnjujejo sprejete zadolžitve pa omogoča sekretariatu samoupravnih organov vodenje takomenovane formalno administrativne kontrole, ki je potrebna pri poročanju samoupravnim organom o izvrševanju sklepov.

Kontrola izvrševanja temelji na odgovornosti delavca, ki je za strokovnost in smotrnost svojih predlogov odgovoren tudi potem, ko jih sprejemajo samoupravni organi. Kontrola tako lahko pomaga opravljati pomanjkljivosti strokovnega dela ter sprejetih predlogov in omogoča prilagajanje spreminjenim razmeram ter pogojem poslovanja. Tu pa imajo seveda važno vlogo organi samoupravnih delavske kontrole.

7. Sankcioniranje v zvezi z izvrševanjem odločitev. To področje ureja zakon in interni samoupravni akti. Kontrola izvrševanja sklepov omogoča (poleg poročil, evidence, obračunov) objektivno ocenjevanje dela — zlasti vodilnih upravnih organov eden osnovnih kriterijev, po katerih se ocenjuje delo vodilnih delavcev.

Izobraževanje v lesni stroki

Za perspektivni razvoj lesne industrije je pomembna naloga, da skrbi za strokovno izpopolnjevanje svojih delavcev na vseh stopnjah — od priučenega delavca do diplomiranega inženirja. Vemo, da je znanje, pridobljeno v šolah, zaradi naglega razvoja lesne tehnologije že najmanj v desetih letih zastarelo.

V našem podjetju smo se odločili, da bomo storili korak naprej. Tako bo izobraževalna služba v Novolesu najprej organizirala tečaj za priučenega delavca (polkvalificiranega) v lesni stroki s sodelovanjem Poklicne lesne šole iz Škofje Loke. To sodelovanje bo omogočilo, da bodo dobila potrdila o tej izobrazbi širšo veljavo, to pa pomeni — v skladu z družbenim dogovarjanjem — družbeno priznanje v okviru republike. Torej si bodo lahko vsi delavci, ki nimajo polkvalifikacije (niso priučeni) pridobili zahtevano izobrazbo.

Gotovo bo imel marsikdo pomisleke in se bo spraševal: „Kaj bom pa pridobil s to obliko izobraževanja?“

Kot sem že omenila, bodo vsi, ki bodo uspešno končali tečaj, dobili uradno potrdilo, da so polkvalificirani za določeno delo na določenem delovnem mestu (lahko pa tudi na več delovnih mestih). Na podlagi tega pričevala se jim v bodoče ne bo več odtegovalo pri osebnem dohodku zaradi neustrezne izobrazbe. Naj še omenim, da bo to potrdilo veljalo tudi izven Novolesa v katerem koli lesnem podjetju v Sloveniji. Vsi tisti, ki bodo uspešno končali tečaj za polkvalifikacijo, bodo imeli tudi možnost pridobitve kvalifikacije (ozki profil — lesni delavec) v posebnem tečaju in nato nadaljevati šolanje za široki profil (poklicna šola lesarstva).

Pogoji za pristopitev k tečaju za polkvalifikacijo so naslednji:

- starost najmanj 18 let,
- uspešno končani vsaj 6 razredov osnovne šole,
- nekaj mesecev prakse v podjetju.

Kaj bodo izgubili tisti, ki ne bodo hoteli obiskovati tečaja za pridobitev polkvalifikacije, čeprav se za njihovo delovno mesto zahteva taka izobrazba?

Za vse tiste, ki tega ne bodo hoteli storiti, naj povem: po 56.

členu samoupravnega sporazuma o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu imajo pravico in dolžnost, da se splošno in strokovno izobražujejo in izpopolnjujejo.

Pripravlja pa se sprememba v zvezi z izobraževanjem in pridobitvijo polkvalifikacije. Do sedaj je v Novolesu veljalo, da si moral pridobiti polkvalifikacijo v petih letih od zaposlitve, sicer si imel odbitke pri osebnem dohodku. Po petih letih dela si dobil brezodbitno postavko ne glede na to, če si opravil tečaj ali ne. Sprememba bo predvidoma določala, da se morajo izobraževati vsi moški do 40. leta starosti in morajo imeti vsaj 20 let delovnih izkušenj, vse ženske do 35. leta starosti s 17 leti delovnih izkušenj, sicer bo vsaka TOZD upravičena odtegovati delavcu od osebnega dohodka določene procenete zaradi neustrezne izobrazbe in sicer vse do tedaj, dokler ne bo imel zahtevane izobrazbe.

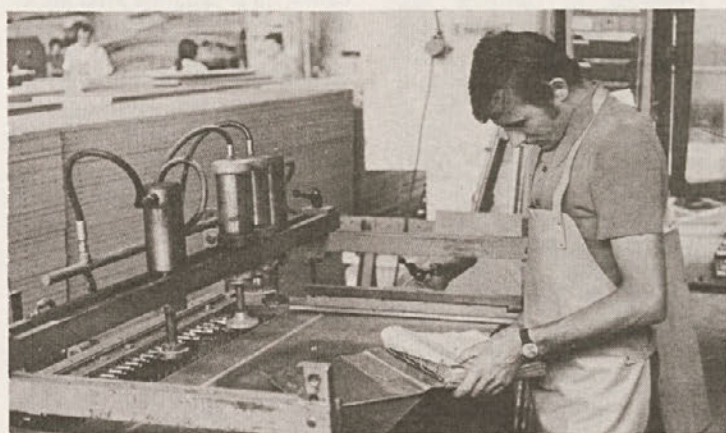
Prav gotovo vas bo zanimalo, koliko časa bo trajal tečaj za polkvalifikacijo. Tečaj obsega cca 150 šolskih ur predavanj iz teoretičnega gradiva in 60 ur praktičnega dela — instrukcij na posameznih delovnih mestih. Predavanja bodo iz naslednjih predmetov, kot so:

- tehnologija materiala,
- tehnologija obdelave s strojeslovjem,
- varstvo pri delu,
- organizacija z ekonomiko,
- osnove delavskega samoupravljanja,
- slovenski jezik z estetsko vzgojo,
- strokovno računstvo,
- strokovno risanje — skiciranje.

Tečajniki bodo ocenjeni po končanem predavanju iz vseh predmetov, medtem ko bodo opravljali zaključni izpit le iz treh predmetov: tehnologije materiala, tehnologije obdelave s strojeslovjem, varstva pri delu in seveda iz praktičnega dela na določenem delovnem mestu.

Predavanja bodo v Novolesu, predavali pa bodo naši strokovnjaki. Naj povem še to, da bomo v novembru organizirali prvi tečaj za pridobitev polkvalifikacije v TOZD Tovarne stilnega pohištva.

Menim, da bomo s to obliko izobraževanja našim delavcem

Izobraževanje nenehna skrb delavcev

omogočili, da se bodo lahko ob svojem delu nenehno usposabljali in da smo jim s to obliko izobraževanja odprli pot do napredovanja v lesni stroki kljub temu, da nimajo končane osnovne šole. Do sedaj smo sicer imeli tečaje za pridobitev kvalifikacije, vendar je bila kvalifikacija priznana samo v našem podjetju. Delavec po te-

čaju (za interno kvalifikacijo) ni imel možnosti nadaljnega izobraževanja. Opozarjam vse neposredne proizvajalce, da razmislijo o vsem tem in z vso resnostjo pristopijo k izobraževanju, saj bodo s tem koristili tako sebi kakor tudi celotnemu podjetju.

Vesna Novinec

Sprejet nov pravilnik

Delegati delavskega sveta podjetja so na svoji zadnji redni seji sprejeli pravilnik o določanju tajnih podatkov ljudske obrambe in o načinu njihovega zavarovanja.

Pravilnik določa, kateri podatki ljudske obrambe se štejejo za tajne, in ukrepe za njihovo zavarovanje.

Tajni podatki ljudske obrambe so lahko državna, uradna ali vojaška tajnost.

Najpomembnejši tajni podatki ljudske obrambe se varujejo kot državna tajnost, ostali tajni podatki ljudske obrambe pa kot uradna tajnost. Specifično področje tajnih podatkov ljudske obrambe se varuje kot vojaška tajnost — to so podatki o silah narodne zaščite in drugih oboroženih silah. V delovni organizaciji bo največ tajnih podatkov ljudske obrambe označenih kot uradna tajnost, saj se tako varujejo vsi podatki, ki se nanašajo na obrambni in mobilizacijski načrt delovne organizacije, na možnost in zmogljivost proizvodnje v času vojne, na načrte zaklanjanja delavcev, na celotno strukturo in razporeditev kadrov v času vojne itd.

Tajni podatki se morajo obdelovati v posebnih prostorih in hraniti v blagajnah. Objekti, ki se štejejo za tajne, morajo

biti maskirani.

Pravilnik predpisuje poseben postopek seznanjanja oseb s tajnimi podatki ljudske obrambe in odnašanja teh podatkov iz delovne organizacije.

S tajnimi podatki ljudske obrambe se lahko seznanijo samo tisti delavci, ki jim je to nujno potrebno pri opravljanju svojega dela. Delavec mora take podatke varovati, da ne bi bili odkriti nepoklicani osebi. Dolžnost varovanja nastane v trenutku, ko se seznanj s tajnim podatkom in traja tudi po prenehanju lastnosti delavca v združenem delu vse dotlej, dokler ni izrecno določeno, da je prenehala potreba po varovanju tajnosti.

To je le nekaj določb tega pravilnika. Na koncu naj poudarim njegovo pomembno določbo, ki nalaga vsakemu delavcu dolžnost, da nemudoma obvesti referenta za ljudsko obrambo, če opazi aktivnost, ki je usmerjena k odkrivanju tajnih podatkov ljudske obrambe, ter v mejah svojih pravic in dolžnosti prepreči tako aktivnost. Če delavec ne obvesti referenta za ljudsko obrambo o odkrivanju tajnih podatkov, odgovarja za hujšo kršitev obveznosti.

VANJA VIZJAK

V tej številki našega glasila spet nadaljujemo Zgodovino Soteske našega sodelavca Antona Viranta, v kateri bo spregovoril o položaju delavcev in o stvarkah delavcev na žagi med obema vojnama.

Marsikomu si je danes težko zamisliti položaj soteskih žagarjev pred prvo svetovno vojno. V Roške gozdove, kjer so bili naseljeni drvarji, tesači in prevozniki lesa, so novice o dogajanjih v svetu poredko prihajale. Nepismenost delavcev je bila zelo velika. Ljudje so prenašali življenje tako, kakor so jih učili v cerkvi. Govorili so „Daj cesarju, kar je cesarjevega, zemljiškemu gospodu, kar je njegovega“. Delavci so živeli v veliki revščini. Otroci delavskih družin niso poznali kruha, ta je prišel na mizo le ob redkih praznikih.

Na bojišča prve svetovne vojne so odšli možje in skrb za življenje družine so morale prevzeti žene, ki pa so bile za isto delo neprimerno slabše plačane. V gradu so bile zaposlene kot služkinje (grajska dekleta). Njihov delovni dan je bil od vida do vida. O kakem socialnem zavarovanju in o pokojnini ni bilo govora. Gospodarji so izkoriščali delavce od mladosti do onemoglosti. Ni bilo malo primerov, da so na žagi delali ljudje, stari nad 70 let. Ko pa so gospodarji videli betežnega starčka, da jim ne more več koristiti, so ga poklicali v pisarno in mu povedali, da za njega nimajo več dela. Marsikateri je v besu stisnil pesti in podvomil v pravičnost takratne ureditve. Delavci so imeli številne družine. Takrat so jih učili, da vsak otrok prinese pri rojstvu kos kruha in da je širjenje družine krščanska dolžnost. Delavci so pa ob času brezposelnosti bridko občutili tak poduk. Tako so nastale številne delavske družine v okolici Soteske. Do današnjih dni so se ohranila imena delavskih zaselkov kot Ključ

Zgodovina Soteske

(Gaberje in del Soteske), Kandija ali Soteška gora. V teh krajih so imeli žagarji svoje domove, šele pozneje so dobili delo na žagi tudi ljudje iz Podhoste in Drenja.

Po zmagi Oktobrske revolucije so prišli na žago tudi delavci, ki so se bojevali v boljševiških vrstah. Tako so kmalu po vojni ustanovili tudi na žagi socialno-demokratsko stranko, katere voditelji so bili v Soteski Ignac Zoran in Jernej Uršič. Delavci so si takrat veliko obetali od nove države. Toda nova oblast jih je že na prvem koraku bridko razočarala. Da bi si priborili boljši kos kruha, je šla delegacija soteskih žagarjev k takratni deželni vladi v Ljubljano. To je bilo l. 1920. Zastopstvo delavcev je vodil Ignac Zoran, nekdanji vratar in po duhu proletarec. Obetajoč si vsaj malo izboljšanja, so potrkali na vrata

Jože Zajc

deželne vlade. Gospodje v pisarnah so jih zelo ljubezljivo sprejeli. Zagotovili so jim, da bodo intervenirali pri takratnem lastniku žage Javorniku. Zgodilo pa se je prav nasprotno. Z lastnikom Javornikom so se dogovorili, da bo Javornik naredil za zastopstvo „dostojno pridigo“. Ko se je Ignac Zoran, obetajoč si uspeh svoje misije, vrnil v Sotesko, je bil zelo razočaran. Javornik jih je zelo grobo sprejel. Dejal jim je, da on na svoji žagi dela, kar hoče in kakor sam hoče. Vse tiste, ki so se dogovarjali o delavski misiji, je Javornik postavil na ulico. Velja še omeniti, da je službo izgubil tudi Jernej Uršič, za katerega so gospodje trdili, da „vodi neko gibanje v Soteski“.

Delovni dan je bil na žagi 12 ur, kasneje pa 10 ur. Delavci so pravzaprav delali več, ker so v teh 12 urah imeli uro počitka, ki ni bila plačana. Če pa so delavca dobili, da je med delom jedel, so ga ob večkratnem opozorilu odpustili.

Delavci so dobivali plače najprej vsak teden, nato vsak mesec. Akontacijo ali „foršus“ so dobivali vsakih 14 dni. Tega so se delavci v večini posluževali, ker je bila plača pičla. Ker so pač delavci imeli majhno plačo in so dvigali „foršus“, so ob koncu mesecev dobivali zelo malo denarja. Razočarani delavci so se ob plačah zbrali v go-

Nadaljevanje prihodnjic

Ignac Zoran

Požarna varnost v OZD in TOZD

Nedavno so bili objavljeni statistični podatki o številu požarov na področju SR Slovenije v letu 1974. Požarna škoda je znašala 81.704.661 din, požarov pa je bilo 897. V tem številu so zajeti samo požari v organizacijah združenega dela in TOZD. Kot je razvidno, je denarna škoda ogromna, vendar ni povsem realna. Dejanska škoda je mnogo večja, ker ta ocenjena škoda ne zajema tudi škode, nastale zaradi vseh posledic pri drugih delovnih organizacijah, katere so bile vezane na proizvodnjo po požaru prizadetega podjetja.

Vsak požar sproži nekaj verizni sistem posledic in drugih nepravil, ki se jih ne da direktno oceniti. Po mednarodnih kriterijih je realna škoda vsakega požara najmanj desetkrat večja od ocenjene materialne škode.

V zvezi z nakazanimi požarnimi nesrečami v l. 1974 in poleg ugotovljene zelo velike materialne škode, ki so jo požari povzročili gospodarstvu in s tem celotni naši družbeni skupnosti, je bilo zaradi požarov v l. 1974 tudi 21 smrtnih primerov ter poškodovanih in ponesrečenih 34 gasilcev in drugih oseb. Tudi te posledice niso nikjer vračunane.

Iz velikega števila požarov se lahko ugotavlja, da v naših organizacijah združenega dela in tudi drugod ne posvečajo zadostne skrbi požarnovarnostni službi, četudi je vsem dobro znano, kako pomembna je v delovni organizaciji dobro urejena preventivna in operativna gasilska dejavnost. Kljub temu to službo

marsikje omalovažujejo, zane-marjajo in opuščajo osnovne preventivne požarnovarnostne ukrepe. Pogosto požarnovarnostno službo prepuščajo osebam, ki nimajo strokovne sposobnosti za opravljanje te tako pomembne dejavnosti. V nekaterih delovnih organizacijah zaradi nevednosti često pomešajo pridobljeno znanje za pridobitev čina v prostovoljnem gasilstvu s strokovnim znanjem kvalificiranih gasilcev, to je gasilcev po poklicu. Delavci s pridobljenim znanjem v prostovoljnem gasilstvu so lahko samo velika pomoč kvalificiranim gasilcem pri opravljanju požarnovarnostne gasilske službe v delovni organizaciji.

Šolski center za izobraževanje delavcev v organih za notranje zadeve RSNZ v Ljubljani ima tudi šolo za poklicne gasilce. Zanimanje za to šolo je iz posameznih delovnih organizacij, zavodov in ustanov kar precejšnje in je šola vsako leto, je

internatskega značaja ter polnoštevilno zasedena. Ugotavljajo pa, da v to šolo vpisujejo svoje delavce vedno iste delovne organizacije, ki se sicer zavedajo, kako pomembna je ta služba pri njihovem delu. Ostalim delovnim organizacijam pa se nemara zdi škoda stroškov za gasilsko strokovno vzgojo svojih delavcev, ki že opravljajo požarnovarnostno službo. Zato ni čudno, da gasilska požarnovarnostna služba ni na potreben strokovni višini in imamo zaradi tega vsako leto tako veliko število požarov in tako ogromno požarno škodo.

Vsakemu poklicnemu gasilcu v delovni organizaciji se mora bodisi po statutu podjetja ali pravilniku o požarnem redu točno določiti njegovo delo, dolžnost, pravice in odgovornost. Vsak kvalificirani gasilec ima danes dejansko dva poklica, svojega osnovnega in gasilskega, ker za v diferencialni tečaj, ki je v šoli za poklicne gasilce, sprejmejo le delavce s poklicem in končano eno izmed poklicnih strokovnih šol, če daje ta šola srednjo strokovno izobrazbo. Poleg tega morajo biti fizično in zdravstveno sposobni, če hočejo opravljati to delo.

Ker požarne nesreče močno vplivajo na celotni gospodarski razvoj naše socialistične družbene skupnosti in to ne samo v občini, temveč često zajemajo širše območje in močno ogrožajo zastavljeno gospodarsko planiranje v republiki in v zveznem merilu, je naša dolžnost, da požarnemu varstvu posvetimo kar največjo skrb.

Varnostniki v ZSSR

Republiško združenje varnostnih inženirjev in tehnikov je nedvomno eno od najaktivnejših strokovnih združenj na Slovenskem. Vsako leto združenje prireja odlično organizirane strokovne ekskurzije v tujino, na katerih se člani društva seznanjajo z varnostnimi ukrepi v drugih državah. Letos je organiziralo društvo strokovno potovanje v Sovjetsko zvezo, katere se je udeležil tudi Novolesov varnostni inženir Anton Špelko. Hoteli smo zvedeti nekaj več o tem potovanju, zato smo zastavili tovarišu Špelku nekaj vprašanj.

„Tovariš Špelko kaj ste vse videli na strokovnem potovanju?“

„Program, našega potovanja je organizirala centralna sindikalna zveza Sovjetske zveze. Najprej smo obiskali centralni svet zveze sindikatov ZSSR, kjer smo se srečali s tehničnimi inšpektorji in drugimi delavci, ki skrbijo za odnose z delavci na področju varstva pri delu. Nato smo obiskali veliko tovarno strojev za poliranje, centralni inštitut varstva pri delu, tovarno elektrovakuumskih naprav, vse to v Moskvi, nato smo odšli v Ivanovo, kjer smo si ogledali inštitut za varstvo pri delu, tovarno težkih strojev, tekstilni kombinat Lenin, obiskali pa smo tudi Leningrad.

Sovjetski strokovnjaki so nam podrobno pojasnili, kako poteka skrb in odgovornost za varstvo pri delu v Sovjetski zvezi. Jasno je, da se nekateri predpisi razlikujejo od naših, kar je popolnoma razumljivo, vendar

drži, da močno skrbijo za varno in zdravo delo delovnega človeka.

Za Sovjetsko zvezo je značilno, da ima vodilno vlogo na področju varstva pri delu sindikat. Ta ni samo formalno, močno se čuti povsod. Vsak sindikalni komite ima tudi komisijo za varstvo pri delu. Vsako leto sindikalni komite sklepa kolektivni dogovor o izboljšanju delovnih pogojev z administracijo podjetja. Vodstvo podjetja mora dvakrat letno poročati o poteku izboljšanja delovnih pogojev. Sindikat spodbuja to akcijo na najrazličnejše načine, med drugim podeljuje denarne nagrade, diplome in specialne diplome za povečanje kulture in napredka varstva pri delu.

V Sovjetski zvezi imajo 6 velikih inštitutov za varstvo pri delu, v katerih dela več kot 5.000 znanstvenikov. Seveda moramo upoštevati, da je ZSSR dežela, ki šteje več kot 230 milijonov ljudi.

V primeru, ko pride do hujših kršitev varnostnih pravil, sindikat zahteva, da se kršitelj obravnava pred tako imenovanim „tovariškim sodiščem“. Tovariško sodišče izreka disciplinske kazni. Poznajo tudi izključitev iz delovnega razmerja. Pravijo, da je pri njih zelo učinkovit ukrep „javna kritika“. Kazen se objavi na oglasni deski, kar je za kršitelja velika sramota.

„Tovariš Špelko, kako obravnavajo kazni delavcev?“

„Kakor povsod, so tudi pri njih alkoholiki. Osebo se mi

zdi, da so njihovi ukrepi v boju proti alkoholizmu bolj učinkoviti od naših. Če se je delavec poškodoval med delom, ko je bil vinjen, mu med bolniško ne priznajo nadomestila za osebni dohodek. Pravijo, da s tem ukrepom zelo učinkovito vplivajo na zmanjšanje uživanja alkohola med delom.“

„Kako pa poučujejo delavce o varstvu pri delu?“

„V tovarnah, katere smo obiskali, smo se lahko prepričali, da v ZSSR dajejo izreden pomen praktičnemu in teoretičnemu poučevanju delavcev. Mislim, da imajo v primerjavi z nami bolj zaostreno in seveda temu primerno bolj organizirano varstvo pri delu. Da je ta moja trditev točna, potrdi podatek, da imajo v Sovjetski zvezi približno 300% manj nesreč pri delu kot mi v Sloveniji. Na splošno dobi človek občutek, da se varstvu posveča resnično velika pozornost. Tako mora vsaka tovarna imeti svojo ambulanto, svoj dom za rekreacijo. In še ena stvar je, ki bi zanimala naše delavke: pravijo, da imajo izredno dobro organizirano varstvo otrok. To so rešili tako, da tovarna ne dobi obratovalnega dovoljenja prej, dokler ne uredi varstva otrok. Tako je tudi z ambulanto in podobno.“

„Kakšno skrb posvečajo delovnemu okolju?“

„Skrb za delovno okolje me je posebej navdušila. Okrog tovarn je veliko zelenic, ki so polne rož, predvsem vrtnic. Človek dobi občutek, da je prišel v park in ne v tovarno. In vse je zelo, zelo čisto. V Moskvi kakor tudi v Ivanovu in Leningradu nisem videl papirja ali smeti na ulici.“ „Ko človek obišče tujino, še posebej, če je na strokovnem obisku, si hote ali ne hote zastavi vprašanje primerjave z lastno tovarno. Kaj bi vi rekli o tem?“

„Če primerjam to, kar sem videl, z našim Novolesom, potem lahko rečem, da moramo bolj dosledno izvajati predpise. Včasih na široko diskutiramo, ali bi ali morda le ne bi delali po tem ali onem predpisu, čeprav nam je jasno, da se ne moremo izogniti temu predpisu. S tem pa zapravljamo čas. Predpise moramo bolj dosledno izvajati. To nam bo samo pomagalo.“

Povsod so nas zelo priščno pozdravili. Videli so v nas predstavnike socialistične države, države, ki je ogromno prispevala k zmagi nad fašizmom, v Sovjetski zvezi pa so dali obletnici zmage nad fašizmom izreden pomen.“

I. Kr.

Poročilo mladine

OO ZSMS NOVOLES daje poročilo o uspeli mladinski akciji za stabilizaciji podjetja.

7. 9. 1975 je koordinacijski svet ZSMS NOVOLES sestavil stabilizacijski plan, ki obsega 5 točk.

1. Tekmovanje mladih delavcev med TOZD: boljši odnos do dela, več proizvodnje v krajšem času, manj škarta in zastojev zaradi okvar.
2. Usposabljanje mladine – seminarsko v OZD.
3. Boljše povezovanje z družbenopolitičnimi organizacijami v TOZD.
4. Delo na prosto soboto v korist stabilizacije.
5. Pomoč pri obnovi in dograditvi podjetja – brezplačno, prostovoljno.

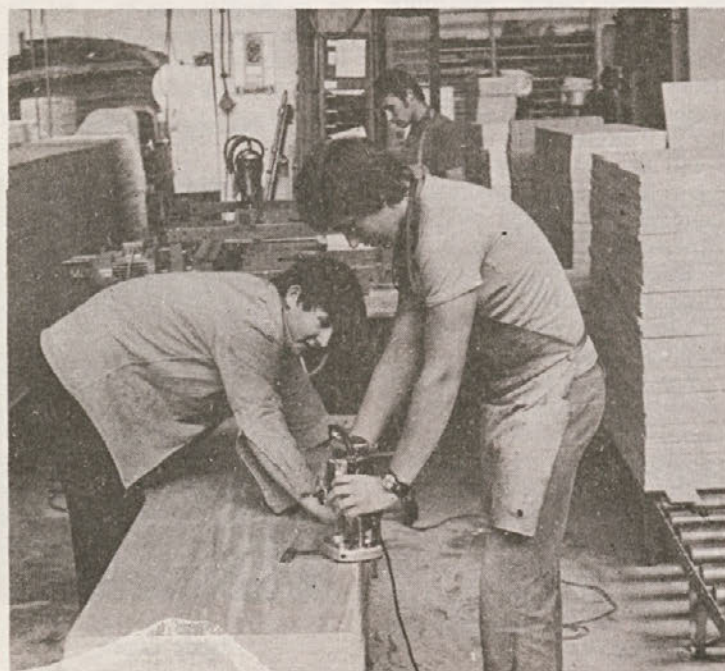
Za ta plan je odgovoren koordinacijski svet ZSMS NOVOLES in ga moramo realizirati v tem letu.

Uspeli smo v prvi akciji, ki v planu zajema 5. točko. V TSP smo dokončali izkop temeljev za novo lakirnico. Ta akcija je bila 16. 9. 1975 od 14,30 uri do 18,30. 29 mladih je naredilo skupaj 116 delovnih ur. Sodelovali so mladinci in mladinke iz DSSS – 6 članov, TDP – 4 člani, TVP – 2 člana, TSP – 17 članov.

Hvaležni smo TES in TSP, da sta nam pomagala pri odvažanju zemlje. Posebno pohvalo zasluži Branko Šenica, ki je s sabo pripeljal svoj traktor, s katerim je pridno razvažal zemljo in nam tako omogočil hitrejšo delo.

Kot vsi sodelavci smo tudi mi, mladinci, na prosto soboto delali in s tem opravičili 4. točko. Kakor smo uresničili ti dve točki stabilizacijskega plana, tako bomo uresničili tudi druge tri v najkrajšem času.

Predsednik mladine:
DRAGO KRŠTINC, I. R.

Jožetu Leganu v slovo

Na žužemberškem pokopališču smo se poslovili od Jožeta Legana znanega družbenopolitičnega delavca in nekdanjega direktorja Novolesa. Pokojni Jože Legan je bil rojen 16. februarja 1924 v Žužemberku. Njegov oče je kmalu po svoji poroki, še pred Jožetovim rojstvom, odšel za kruhom čez lužo v Ameriko, odkoder se je vrnil po petih letih za 6 mesecev. V skrbi za kruh je odšel oče nazaj v Ameriko in ni mogel pričakati rojstva Jožetove sestre Ivice. Kmalu potem je bil oče delj časa brezposlen in mama je otrokoma sama služila kruh s šivanjem.

Kot odličen učenec osnovne šole se je Jože kljub velikemu pomanjkanju vpisal na novo-meško gimnazijo, uspešno končal 4 razrede, nakar so ga Itali-

jani kot zavednega Slovenca v decembru 1941 izključili iz šole. Vrnil se je domov k mami in je pomagal na domu.

Že v zgodnji spomladi 1942 je Jože organizirano delal za NOV in še isto leto je bil izdan, aretirali so ga domobranci in ga izročili Italijanom. Po mučenju v italijanskem zaporu v žužemberški sodnji so ga internirali v Gonarsu, Renicciu in Trevisu. Internacija mu ni vzela poguma, nasprotno, še naprej je delal organizirano za NOV.

Ob internaciji se je vrnil peš iz internacije. Politična in vojaška vodstva so mu zaupala pomembne funkcije, od člana okrajnega komiteja SKOJ, sekretarja okrajnega komiteja SKOJ Novo mesto, delegata II kongresa USAOJ, člana posebne delegacije SNOS za Prekmurje, do člana pokrajinskega komiteja SKOJ za Porabje. Po vojni je delal kot funkcionar pokrajinskega komiteja pri CK KPS in drugod.

Kljub obremenitvam je končal šolanje na srednji šoli leta 1958 pa je diplomiral na fakulteti za gozdarstvo v Ljubljani. Kot študent je bil predsednik

študentske mladine in sekretar univerzitetnega partijskega komiteja, na to pa je bil dolgo član CK KPS. Kot diplomirani inženir gozdarstva se je zaposlil na okrajni gozdni upravi v Novem mestu, bil organizacijski sekretar okrajnega komiteja ZKS Novo mesto, nato pa generalni direktor Lesnega kombinata Novoles in v dveh zaporednih mandatih ljudski poslanec republiške skupščine.

V imenu Novolesa se je od Jožeta Legana poslovil Stane Pezduč ki je rekel: Dragi prijatelj – dragi Jože! Besede ne bodo mogle povedati tega, kar mi, Tvoji bivši sodelavci – prijatelji občutimo v tem trenutku. Besede ne bodo mogle izraziti naše bolečine in žalost ko se poslednjič poslavljamo od tebe. Tembolj ker odhajaš od nas ne samo kot naš bivši voditelj temveč kot prijatelj – tovariš.

Prišel si v Novoles kot prekaljen borec za pravice in svobode delovnega ljudstva in si to svoje prepričanje, vnemo in modrost občevarja z ljudmi, prinesel seboj v naš kolektiv.

S prevzemom teškega in odgovornega mesta glavnega direktorja podjetja si prevzel skrb za njegov skladen in v naprej začetan razvoj. Kmalu po prihodu si se moral spoprijeti z drugo etapo razvoja podjetja z izgradnjo in preselitvijo tovarne drobnega pohištva, katero si leta 1964 tudi uspešno končal. Kot naš vodja si pripravljen pričakal gospodarsko reformo in si s svojim smislom za timsko delo uspel mobilizirati celoten kolektiv za uresničevanje tega smotra. V svoje delo si vnašal svojo strokovno znanost svoje ogromne iskušnje iz področja ljudskih odnosov zato smo te imeli radi in te spoštovali kot delovnega človeka – tovariša.

Tri leta si bil naš vodja, tri leta smo sodelovali s teboj, preživljali slabe in dobre čase vedno dinamičnega gospodarstva. Zapustil si globok pečat v kroniki našega podjetja, zapustil si živ spomin na tvojo človečnost in tvojo dobroto.

Dragi Jože, ko izrekamo globoko sožalje tvoji družini, katere neutrudljiv skrbnik si bil, ti obljubljam, da ne bomo nikoli pozabili tvojega čudovitega odnosa do sočloveka, tvojega nasmejanega obraza in tvojega toplega tovarištva. Naj ti bo lahka ta zemlja, za katero si toliko žrtvoval.

Hvala ti za vse in slava ti.

Franca Urbančiča ni več

Razpet med obveznosti do sebe, družine in družbe si končal resnično naporno pot svojega življenja.

Le sam si vedel koliko in kdaj so bila zate težka in pretežka bremena življenja, ki si ga živel. – Tudi če bi se kdaj komu povsem zaupal, bi tega nihče ne mogel prav doumeti, kajti često se v mejah možnega razume le tisto, kar se neposredno doživi in občuti.

Leta, ki si jih preživel med nami Tvojimi sodelavci iz Novolesa so Ti hitro pretekla. Večkrat si si očitil zakaj že preje nisi prišel med nas, da bi tako nekako lažje premagoval svoje vsakodnevne težave. Med nami si se vedno rad spominjal let ko si najprej s svojim očetom, pozneje pa sam svojo priljubljeno vprego vlačil in vozil les iz prostranih gozdov Roga. Rad si živel to življenje čeravno je bilo naporno in dostikrat nevarno. Kljub temu kot večina nas na to nikoli še pomislil nisi. V besedah pa si imel le sončne strani tega življenja.

In če si človek za zadnjo uro kaj srčno želi je dostikrat to, da bi svoje zadnje počivališče imel v domači zemlji v kraju, kjer je preživel svoje najlepše dni življenja – svojo mladost. Ta skromna želja, kot je bilo skromno tvoje življenje se ti

je izpolnila. Počival boš v bližini svojih, svoje domačije, gozdov in vsega kar si imel rad.

Mlad in v najlepših letih svojega življenja si zapustil družino, svoje in svoje neustvarjene želje. Dom, ki si ga začel z velikim veseljem graditi je ostal brez gospodarja. Kako kruto se poigra življenje. Kakor da bi zla usoda prebirala in vedno našla tistega, ki mu je življenje najbolj potrebno. Tako se zdi, a v bistvu je naravna mera prisotna povsod.

France, bil si marljiv delavec pozoren in tovariški. Vedno si bil pripravljen pomagati tako skupnosti kot svojim sodelavcem in sovaščanom. Danes se Te s hvaležnostjo v mislih in srcu spominjamo. Spominjamo se vsega Tvojega dela, ki si ga nesebično vložil za dobro družine, svojcev in ožje skupnosti. – Del Tvojega napora tvojega ustvarjalnega življenja bo ostal trajno prisoten med nami in tistimi, ki bodo nam sledili.

S svojimi skromnimi močmi skušamo v tem trenutku olajšati bol tvoji družini in svojcem. Naša misel in naša dejanja pa bodo tudi še v prihodnje posvečena Tvojim najbližnjim in s tem Tebi.

Hvala Ti Franc za ves tvoj trud za vse delo, ki si ga opravil v dobro nas vseh.

Slava mu!

ZAHVALA

Ob smrti svoje drage mame se najtopleje zahvaljujem sindikalni podružnici, sodelavkam in sodelavcem TDP Novoles za podarjeni venec in denarno pomoč

IVAN GLIVAR

Ob boleči izgubi

Franca Urbančiča

se zahvaljujem za izraženo sožalje, zlasti za denarno pomoč sindikalni organizaciji TOZD Žaga, kot tudi njegovim sodelavcem ki so priskočili v pomoč v za nas težkih trenutkih.

Zahvaljujemo se tudi godbi Novoles in vsem ki so nam stali ob strani.

družina Urbančič
oče, bratje in sestre
z družinami

Ob boleči izgubi mojega dragega očeta

Franca Barbiča

se iskreno zahvaljujem vsem sodelavcem Novolesa za izrečeno sožalje in podporo v teh težkih trenutkih. Posebno se zahvaljujem vsem, ki so mojega dragega očeta spremljali na zadnji poti. Zahvaljujem se tudi godbi Novolesa in OOS DSSS za podarjeni venec.

Berta Zelnik
Barbičevi in Rangusovi

Ureja uredniški odbor. Glavni in odgovorni urednik: Ivan KRASKO. Izdaja Lesni kombinat „NOVOLES“ v Straži pri Novem mestu. Naklada 2000 izvodov. Stavek, filmi in montaža ČZP DOLENJSKI LIST. Tisk: KNJIGOTISK Novo mesto.

Uniles na Zagrebškem sejmu

Jesenski Zagrebški velesejem, ki je letos trajal od 12. – 21. septembra je bil 110. po vrsti prireditve Zagrebškega velesejma.

Za nas je pomenil nastop veliko spremembo in novost. Članice Unilesa so se namreč dogovorile, da bodo na Jesenskem velesejmu nastopile združeno, na nov način in obenem odprle tudi svoj prvi prodajni „salon pohištva Uniles“ v Jugoslaviji.

Taka odločitev je seveda povzročila kup sprememb in najradikalnejša med njimi je bila selitev iz Paviljona 12 v paviljon 8a – v 1. nadstropje. Vsi smo sicer sosedskega nastopanja na sejmih že navajeni, zato smo selitev izvedli brez problemov.

Celotna kvadratura salona, ki znaša preko 3000 m², je zelo visoka in spoštovanja vredna številka. Pomenila bo, kot stalna razstava, dober vpogled v dobršen del slovenske pohištvene industrije. Na 200 m² netto površine smo predstavili kar 12 ambientov iz proizvodnih programov in tudi novosti. Naj na štejem razstavljen pohištvo:

iz TOZD TSP: Nancy – klasična spalnica, Nancy – samska spalnica (vzorec), Nancy – samska soba (vzorec), Rok – samska soba (vzorec), Rokec – samska soba (vzorec), Pisalne mize;

iz TOZD TPP: Helga spalnica, Helga dnevna soba s kotnim elementom (vzorec), Mica spalnica (vzorec), Helga moderna dnevna soba (vzorec), Amerika regal (vzorec);

iz TOZD TPI: predsobo, otroško sobo;

iz TOZD TAP: akrilne plošče in kupolo;

iz TOZD TDP: gugalnike.

Jesenski sejem je tudi uvedel nekatere novosti. To so zlasti poudarki na posamezne vrste industrije in jeseni prvič vojeni POSLOVNI DNEVI. Ti so pomenili v dneh od 17. do 19. 9. obisk sejma predvsem poslovnim ljudem in srečanjem med njimi.

Ugotavljam, da je zelo malo novitet, isto je bilo že v Ljubljani na Salonu pohištva, tako nam preostane le še počakati Beograda. In upanje na boljše!

MARTA RAČEČIČ,
dipl. ing. arh.

Regal Amerika, predstavljen na Zagrebškem velesejmu

Osební dohodek

Naša ustava omenja tudi osebni dohodek, pod katerim je mišljen BRUTO OSEBNI DOHODEK. Kaj je pravzaprav BRUTO OSEBNI DOHODEK? To je ves delavčev dohodek, do katerega je upravičen glede na delovni prispevek, ki ga je prispeval za povečanje dohodka temeljne organizacije in ki ga bo porabil za zadovoljevanje SVOJIH (osebnih) skupnih in splošnih potreb. Tako, kot ga opredeljuje ustava, je osebni dohodek celota in kot tak delavcu tudi pripada. Vsega bruto osebnega dohodka pa delavec ne porabi zase, temveč prispeva za skupno porabo za samoupravno dogovorjene prispevke in za splošno porabo s predpisanimi davki. Prispevki in davki so sestavni deli celote in lahko medsebojno vplivajo na velikost posamezne vrste porabe – tudi na strukturo porabe, v nobenem primeru pa ne bi smeli vplivati na velikost celotnega osebnega dohodka.

Višina delavčevega zaslužka – osebnega dohodka je odvisna od njega samega, od doseženih rezultatov temeljne organizacije. Če pa se na primer višina prispevka ali davka med letom zniža ali zviša, se avtomatično zniža ali zviša delež osebne porabe.

Delavci v temeljni organizaciji in v skupnih službah prejajo letos osebni dohodek v neto višini. Republiški sekretariat za delo je v uradnem listu SRS št. 10/75 izdal navodilo, po katerem so dolžne organizacije – izplačevalci osebnega dohodka – obvestiti vsakega delavca o znesku osebnega dohodka (bruto), o stopnjah in zneskih posameznih prispevkov in davkov kakor tudi o njegovem znesku neto osebnega dohodka. Prehod na bruto izplačevanje osebnega dohodka je vezan na strojno obdelavo, ki pa vseh prispevkov ne more pri-

kazati. Zato je izdajatelj navodila predvidel, da v slučaju, če ni mogoče uveljaviti navodila iz tehnično obračunskih razlogov, smejo organizacije izjemoma v letu 1975, če tako sklene delavski svet, še naprej izplačevati osebni dohodek delavcem v neto višini. Delavski svet podjetja NOVOLES je na svoji 11. seji z dne 25. 7. 1975 sprejel sklep, da finančni sektor začne z bruto prikazom osebnega dohodka 1. 1. 1976, v neto znesku pa do 31. 12. 1975.

Da bo vsak delavec vedel, kako se osebni dohodek deli na osebno, skupno in splošno porabo, bomo navedli primer.

Če po naših sprejetih sporazumih in predpisih znašajo bruto osebni dohodki 3.900,00 din, so njegovi prispevki naslednji:

- 5,47 % občinska izobraževalna skupnost ali 213,30 din,
 - 0,54 % občinska kulturna skupnost ali 21,05 din,
 - 0,50 % občinska temeljna telesna kultura ali 19,50 din,
 - 8,01 % zdravstveno zavarovanje ali 312,40 din,
 - 11,80 % invalidsko in pokojninsko zavarovanje ali 460,20 din,
 - 0,33 % otroško varstvo ali 12,85 din,
 - 2,37 % otroški dodatek ali 92,45 din,
 - 0,58 % financiranje socialnega skrbstva ali 22,60 din.
- Skupaj 29,60 % ali din 1.154,35.

Po odbitku teh prispevkov ostane delavcu 2.745,65 din (neto osebni dohodek) za osebno porabo.

Pri tem pregledu pa niso zajeti dodatni prispevki, kot so zavarovanje, krajevni samoprispevek, članarine in podobno, kar ni sestavni del bruto osebnega dohodka, temveč delavčeva osebna obveznost.

Izvršni svet občine Novo mesto je letos prvič podelil nagrade tistim, ki so se posebej izkazali na gospodarskem, kulturnem, športnem in drugih področjih. Med nagrajenimi je tudi glavni direktor Novolesa Jože Knez. – Predsednik IS skupščine Novo mesto Avgust Avbar predaja nagrado Jožetu Knezu.